

Ниwa

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa>

№ 11 (2287) Год XLV

Беласток 12 сакавіка 2000 г.

Цана 1,50 зл.

Ваяводскія ўлады ў Беластоку „не заўважылі” адбываючагася тут ... Фестывалю беларускай песні.

Жыве Беларусь

Ада ЧАЧУГА

Глянуўшы 27 лютага на залу „Влукняжа”, у якой у гэты дзень адбываўся гала-канцэрт VII Агульнапольскага Фестывалю беларускай песні, рабілася аж страшна: людзі сядзелі пад самай столлю, шчыльна запаўняючы рады лавак. Нідзе не было відаць ніводнага свабоднага месца. Ідучы на гэты канцэрт, маладыя людзі прыхарошыліся, па-святочнаму апрануліся, але і пажылыя людзі выцягнулі з шафаў лепшыя касцюмы і не адзін з іх ішоў, абапіраючыся на парасон, бо не выпадала ў гэты дзень прыйсці на канцэрт з палачкай.

Ізноў было чатыры гадзіны музыкі і песні, на гэты раз выступіла 29 выканаўчых адзінак. Пад гром авацый афіцыйна адкрыў мерапрыемства Владзімеж Цімашэвіч, пад ганаровым патранатам якога праходзіў Фестываль. За апошнія гады адбылося ў нас многа змен, сказаў ён, але беларуская песня пратрывала і ў Фестываль уключаюцца ўсё новыя людзі. Пасол Сычэўскі тут сказаў, што ў сэрцах беларусаў сёння свята, падкрэсліў былы прэм’ер, а я хачу дадаць, што ёсць больш людзей, у сэрцах якіх сёння свята.

Дзякуй яму за гэтыя словы і матэрыяльную падтрымку. А вось жа ваяводскія ўлады ў Беластоку, як сказала са сцэны галоўная арганізатарка Фестывалю Валянціна Ласкевіч, сакратар ГП БГКТ, „не заўважылі Фестывалю беларускай песні”. Бадай, зблізку горш відаць, тым больш, што некаторыя радныя Ваяводскага сейміка Падляшскага ваяводства катэгарычна сцвердзілі, што „нават на польскія мерапрыемствы не хапае...” Дык хто ж тут будзе пераймацца беларускай культурай?! Але, з другога боку, няхай бы тыя радныя паказалі ў нас **хоць адно польскае мерапрыемства такога калібру**, на якое, дарэчы, ў іх заўсёды знайшліся б грошы...

Шкада, што беларуская культура не трактуецца ваяводскімі ўладамі як частка рэгіянальнай культуры Падляшскага ваяводства, якая ўзбагачае польскую культуру, а ўяўляецца ім, як нейкі горб. Цела накармаць, а горб навошта! І ўсё гэта дзесяць перад уваходам нашай краіны ў Еўрапейскі Саюз.

Спонсары ўсё ж знайшліся. І не толькі ў Міністэрстве культуры і нацыянальнай спадчыны Рэчы Паспалітай і ў Фондзе Стэфана Баторыя. Вялікую дапамогу аказаў тут „Пронар” з Нарвы, Гарадская ўправа ў Беластоку, Польскае радыё ў Беластоку, Беластоцкая палітэхніка, Гарадская ўправа ў Гайнаўцы, Гарадская і Гмінная ўправы ў Бельску, Гмінная ўправа ў Орлі, а таксама Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Генеральнае консульства РБ у Беласто-

[працяг ☞ 3]

Удзельнікі „Бязмежжа”: (стаяць злева) Аляксандр Аркуш, Ігар Сідарук, Міра Лукаша; (сядзіць) Віцязь Мудроў.

Бязмежжа № 4: „Правінцыя”

Аляксандр МАКСІМЮК

Сустрэчы з цыкла „Бязмежжа”, якія кожны год праходзяць у залах Беларускага музея ў Гайнаўцы, прыдумаў, між іншымі, старшыня Беларускага саюза ў Польшчы Яўген Вапа — чалавек з літаратурнымі схільнасцямі. У студэнцкія гады ён нават апублікаваў на старонках часопіса „Сустрэчы” жменьку сваіх вершаў (памятае хто гэты эпізод?). У далейшым, аднак, стаў мантэжыць лірычныя здольнасці і пісьменнасць ідучы ў палітыку — што ж, жыццё ставіць і такія ўмовы. Частка ідэалаў маладосці ўсё-такі здзейснілася — у выглядзе „Бязмежжа”. Сёлета літаратурны семінар адбыўся 25-26 лютага ў тым жа месцы, дзякуючы невычэрпнай як дагэтуль прыхільнасці гаспадароў Музея, якіх прадстаўляў Міхал Голуб. Кавярняны ж настрой, неабходны кожнай дыскусіі пра літаратуру, выдатна (чытай: найвышэйшы клас) арганізаваў З. Галёнка — у беларускай частцы свайго кітайскага рэстарана „Белая ружа” (Ноа Hông Biāng, вул. 3 Мая 42, Гайнаўка — вельмі рэкамендуем).

„Бязмежжы” былі дагэтуль прысвечаны перакладчыцкай працы, у выніку якой з’явіліся на польскай мове кнігі беларускіх аўтараў: Аляся Разанава „Zdobuwsy” (вершы — пераклад Алега Латышонка), „Za niebokresem Eurogu. Antologia powej roezji bialoruskiej 1987-1997” (падборка вершаў 13 аўтараў — калектыўны пераклад), Адама Глэбуса „Demopokameron” (падборка апавяданняў — калектыўны пераклад) і Васіля Быкава „Sciana” (пераклад Яна Максімоўка і Часлава Сэнюха). Думка, каб прадставіць польскаму чытачу найлепшае ў сучаснай беларускай літаратуры ажыццяўляецца і надалей — актуальна гурт сяброў „Бязмежжа” рыхтуе да дру-

[працяг ☞ 3]

ку кнігу прозы Уладзіміра Арлова „Requiem dla piły motorowej”.

У гэтым годзе ў час „Бязмежжа” адбылася спроба перавесці чыста транслятарскую гульні ў літаратуру ў аўтарскую каляіну — абмяркоўвалася думка пра свой часопіс, які стаў бы завяршэннем усіх нашых пошукаў.

Прызнаюся, што з немалым хваляваннем я чакаў водгуку на лозунг „Правінцыя” з боку сваіх аднагодкаў з Беларусі. Мінулыя дзесяць гадоў грамадска-палітычнай трансфармацыі ды свабоды слова праходзілі ў духу „ёўрапейзацыі”, „тварэння агульнаеўрапейскіх кантэкстаў” або і „глобальных”. Вельмі моцна гэта закранула літаратуру ды калялітаратурную публіцыстыку. А мне, вось, з перспектывы „глобальнасці”, якую я бачыў у інтэрнэце вітрынах, становілася ўсё ясней, што цікавасць да літаратуры знікае. „Глобальнае” жыццё ўсё больш разрываецца ў сферы інфармацыі — пад цвёрды дыктат інфармацыйных манаполій. Для літаратуры месца там няшмат. Калі і з’яўляецца новы знакамты аўтар на чытацкім рынку, гэта хутчэй за ўсё камерцыйная падзея — вынік рэжысуры і гульні інтарэсаў названых манаполій, мэтай якіх выціснуць з публікі грошы. Новы аўтар, новая кніга, быццам... сціральны парашок новай генерацыі. Але іншага шляху ўжо і няма. Вось жа і ўсё пісьменства, да якога няма цікавасці з боку шоу-бізнесу, само па сабе апынаецца на абчыне, маргіналіі, вядомае яно толькі вузкаму колу фанатаў, якое насуперак модзе ўмее праявіць настойлівасць ды здабыць асобнік той ці іншай кнігі з агульнага яе тыражу 300-500 штук.

Часопіс „Правінцыя” гэта акцэпта-

Развітанне з консулам

Консулам Мікалай Крэчка стаў у не надта спрыяльны час. Урад Польшчы сфармавала „Салідарнасць”, старшыню якой, Марыяна Кшаклеўскага, крыху раней папрасілі, не так і ветліва, пакінуць Беларусь. Нават прэзідэнт Аляксандр Кваснеўскі, забываючыся на сустрэчу са сваім беларускім цёзкам у Белавежскай пушчы, стаў яго там і сям крытыкаваць.

[цятрых да патрэта ☞ 4]

Найлепшыя ў Бельску і Гайнаўцы

З ліку школ Падляшскага ваяводства першае месца заняў Агульнаадукацыйны ліцэй з беларускай мовай у Бельску-Падляшскім, які апынуўся на дваццаць другім месцы сярод сярэдніх школ усёй Польшчы. Бельскі белліцэй дабіўся поспехаў на цэнтральным узроўні ў трох алімпіадах.

[дасягненні ☞ 5]

Новы часопіс

У Гайнаўцы выдаюць свае бюлетэны клубы радных, на Гайнаўшчыне выходзяць газеты, фінансаваныя самаўрадавымі бюджэтамі, але ўсе яны друкуюцца толькі на польскай мове. „Гайнаўская панарама” стала першым часопісам на Гайнаўшчыне, які змяшчае артыкулы на беларускай мове.

[прэзентацыя ☞ 8]

Па слядах мінулага

У Суwalkах стаялі 19 і 20 стралковыя палкі і гранічная ахова, працавалі царскія чыноўнікі. Старанні аб падубове царквы пачаліся ў 1837 г. Год пазней закладзены быў краевугольны камень, а ў 1840 г. храм Успення ПДМ асвятлілі.

[гісторыя ☞ 9]

Засталіся ў Рагачове

У 1915 годзе, калі да Брэста падыходзіў нямецкі фронт, на хутар уварваліся казакі і загадалі выязджаць у Расію. Сабраліся і мы ўсёй сям’ёй. Татуль прадаў аднаго каня, а другога запрог у калёсы. Паклалі на фурманку куфар з вопраткай, прадукты на дарогу. Прычапілі пастронкамі тры кароўкі да фургона і адправіліся ў бежанства.

[успамін ☞ 10]

Баяліся рынку

Вяскоўцы перасталі баяцца рынку. Зараз не трэба ім ездзіць у горад або ў суседняе мястэчка за таварамі. Усё можна купіць на месцы. Былі б толькі грошы! А тых у сялян і вясковых пенсіянераў малавата.

[аўтагандаль ☞ 11]

Беларусь — беларусы

Як скрыжаваць мядзведзя з зубром

Эканомікі Расіі і Беларусі — нестабільныя і жывуць па прынцыпова розных законах. Таму ад іх хуткага аб'яднання лепш было б устрымацца.

Існуе шырока распаўсюджанае меркаванне, што ў саюзе Расіі і Беларусі Мінску адводзіцца роля малодшага брата, які павінен „падцягнуцца” да ўзроўню Масквы. Аднак у рэальнасці стан рэчаў не зусім такі адназначны.

Сапраўды, эканамічнае становішча Беларусі складанае. Нацыянальнаму банку з вялікай цяжкасцю даецца змаганне з інфляцыяй. Па выніках мінулага года гэты паказчык прыкладна ў чатыры разы перавысіў расійскі (каля 130% супраць 37,5%). Прыкладна так сама розніца і працэнтныя стаўкі ў абедзвюх краінах. Калі ў Расіі стаўка рэфінансавання на сённяшні дзень складае 45%, то на захад ад Смаленска даходзіць яна ўжо да 175%. Яшчэ горшае і тое, што становішча беларускай эканамікі нестабільнае. 1999 год Нацыянальны банк Беларусі сустрэкаў са стаўкай на ўзроўні 48% гадавых. На гэтым фоне расійская эканоміка можа паказацца ўзорам прадказальнасці. Хаця на справе яно не зусім так.

Нягледзячы на ўяўную адносную ўстойлівасць становішча Расіі, яе фінансавая сістэма ўнутрана з'яўляецца нестабільнай. Адна з асноўных прычын нестабільнасці скрываецца ў тым, што расійскае кіраўніцтва пакуль што няздольнае абслугоўваць унутраную задоўжанасць самастойна, без дапамогі Банка Расіі. Гэта абмяжоўвае самастойнасць фінансавых улад і прымусівае Цэнтральны банк праводзіць сваю палітыку з аглядкай на магчымасці Белага дома.

Аднак аб'яднанне дзвюх нестабільных фінансавых сістэм у адну, якім і з'яўляецца Саюз Расіі і Беларусі, ва ўсякім разе сёння, прадстаўляе сабой такі эканамічны эксперымент, ад якога лепш было б устрымацца.

Наогул расійскі дзяржаўны доўг, і ўнутраны доўг у прыватнасці, гэта асабліва праблема ва ўзаемаадносінах саюзных дзяржаў. У адрозненні ад Масквы, вельмі абцяжаранай даўгавымі абавязальствамі, Мінск, дзякуючы асабліва эканамічнай і міжнароднай палітыцы, практычна не мае дзяржаўнай задоўжанасці. Ці Беларусь гатова прыняць на сябе частку расійскага даўгавога бярэмя, калі Расія будзе працягваць карыстацца крэдытамі Цэнтральнага банка для выплат па ўнут-

ранным доўгу? Як тады будзе размеркавана даўгавая нагрузка паміж членамі Саюза? Тое, што прама або ўскосна доўг Расіі будзе аказваць уплыў і на эканоміку Беларусі ў выпадку стварэння адзінай валютнай прасторы, дастаткова відавочна.

Эканамічная інтэграцыя патрабуе ад Масквы і Мінска прапрацоўкі ўзгодненнай бюджэтнай палітыкі — узровень дэфіцыту, спосабы яго фінансавання, узровень дзяржаўнага доўгу. Павінны быць выразна акрэслены іх вельмі жорсткія параметры, бо інакш проста ніякага аб'яднання не атрымаецца, будзе толькі хаос.

Тут і ўзнікаюць цікавыя калізій. З пункту гледжання Расіі, сітуацыя больш-менш зразумелая: мы не можам сабе дазволіць вялікага бюджэтнага дэфіцыту. Паколькі ў нас вялікі доўг, эканамічная сітуацыя дазваляе выдзеліць на абслугоўванне гэтага доўгу толькі невялікую долю ў бюджэце. А ісці далей па шляху рэфінансавання даўгоў за кошт новых запазычанняў і нарошчвання задоўжанасці цалкам бесперспектыўна. Таму ў Расіі ліміт дэфіцыту 1% або лепш 0% валавога грамадскага прадукту на найбліжэйшыя гады.

З другога боку, беларуская эканоміка існавала ва ўмовах вельмі мяккай грашовай палітыкі, і эканамічныя агенты адаптаваліся да такога стану рэчаў. Узгодненая грашова палітыка Масквы і Мінска будзе несумненна намнога больш жорсткай. Мяркуючы па ўсім, беларусам усё ж прыйдзеца згадзіцца з існаваннем адзінага эмісійнага цэнтра. Гэта значыць, што Мінску, каб пазбегнуць выкліканага аб'яднаннем шоку, відаць, прыйдзеца пайсці шляхам павелічэння бюджэтнага дэфіцыту.

Значыць, павінны быць устаноўлены абмежаванні і для дэфіцыту беларускага бюджэту таксама, і для мераў беларускага дзяржаўнага доўгу на перыяд пераходу на адзіную валюту — цяпер жа беларускі доўг становіцца таксама справай Расіі.

Узнікае многа іншых пытанняў, без вырашэння якіх і расіяне, і беларусы не атрымаюць станоўчага эфекту ад аб'яднання. Такое аб'яднанне, калі яго праводзіць разумна, патрабуе большай акуратнасці і часу. Цалкам магчыма, ад пяці да сямі гадоў.

Алег В'ЮГН, галоўны эканаміст расійскай інвестыцыйнай кампаніі „Тройка Диалог”

Эксперт, № 8 (219), 28 лютага 2000 г.

Пагроза інтэграцыі

Як піша „Время МН”, інтэграцыя Расіі і Беларусі апынулася пад пагрозай. Прычына — падпісаны Аляксандрам Лукашэнкам каля двух тыдняў таму ўказ „Аб некаторых пытаннях падаткаабкладання”. У адпаведнасці з гэтым дакументам, у Беларусі дазваляюцца плацяжы ў расійскіх рублях і замежнай валюце. Першае не выклікае ніякай трывогі — пераход на адзіную валюту, якой хутчэй за ўсё будзе расійскі рубель — пытанне часу, а вось другое супярэчыць як дасягнутым дамоўленасцям, так і заканадаўству Расіі. Таксама ва ўказе парушаны яшчэ адзін пункт інтэграцыйных дамоўленас-

цей — нерэзідэнтам (пакуль што ў іх лік уваходзяць расіяне) прапануецца ўплачваць ПДВ (VAT — рэд.) не на месцы вытворчасці тавару, але на месцы яго продажу (значыць, у Беларусі). Гэтым жа ўказам уведзены новыя аплаты за праезд па тэрыторыі Беларусі. Пакуль што дэкрэт не пачаў дзейнічаць, аднак калі гэта здараўцца, — лішчэ расійскія эканамічныя каментатары, — Лукашэнка можа дасягнуць адваротнага — фінансавое становішча рэспублікі толькі пагоршыцца з-за скарачэння імпарту з Расіі і абмежавання транзітных перавозак.

Лента новостей — 1.03.2000 г.

Чарговы заклік Еўропы

З 1 па 3 сакавіка ў Мінску прабывалі прадстаўнікі Еўрапарламента, Парламенцкай асамблеі Савета Еўропы і АБСЕ з мэтай вывучэння ўнутрыпалітычнай сітуацыі ў Беларусі. Правялі яны серыю сустрэч з уладамі, апазіцыяй, грамадскімі арганізацыямі і незалежнымі сродкамі масавай інфармацыі. Еўрапейскія парламентарыі лічаць, што дыялог беларускіх улад з апазіцыяй — адзіны шлях вываду Беларусі з канстытуцыйнага крызісу і вяртання краіны ў міжнародную супольнасць.

Падчас сустрэчы з еўрапейскімі палітыкамі Каардынацыйная рада дэмакратычных сіл, у састаў якой уваходзяць апазіцыйныя партыі і арганізацыі, прадставіла сваю пазіцыю. КРДС патрабуе ад улад вызвалення ўсіх палітычных вязняў, высвятлення лёсу загінуўшых праціўнікаў рэжыму, устанаўлення свабоды слова. КРДС прапануе правесці перагаворы па двух асноўных накірунках: паўнамоцтвы парламента, у рамках якіх павінен быць забяспечаны раздзел улады, і выбарчае заканадаўства. У справе выбарчага кодэксу КРДС прапануе ўвядзенне змешанай сістэмы выбараў, прамое ўключэнне прадстаўнікоў палітычных партый у выбарчы камітэт, устанаўленне свабоды назірання за выбарамі на ўсіх этапах. Прытым падрыхтоўка да выбараў павінна праходзіць толькі пры ўмове свабоды слова.

Адрыян Севярын, кіраўнік рабочай групы АБСЕ па справах Беларусі, мяркуе, што сітуацыя ў краіне настолькі складаная, што і праціўнікі, і прыхільнікі Аляксандра Лукашэнкі павінны сесці за стол перагавораў. „Мы папрацілі апазіцыю зрабіць усё, каб дыялог мог пачацца”, — сказаў Севярын. Назіральнікі адзначаюць, што АБСЕ ўпершыню звярнулася з заклікам да апазіцыі. Да гэтай пары да перагавораў заклікаліся толькі ўлады.

У дадзенай еўрапарламентарыям заяве падкрэсліваецца, што ў выніку

згаданых перагавораў павінна дайсці да паўторнага разгляду выбарчага кодэкса, падпісанага Лукашэнкам без папярэдніх кансультацый з апазіцыяй, як гэта прапанавала АБСЕ. Рэзультатамі перагавораў павінны стаць яшчэ неабмежаваны доступ усіх палітычных сіл да сродкаў масавай інфармацыі і вяртання парламенту сапраўдных кампетэнцый.

„Дрэнна сталася, што ў распрацоўцы палажэння аб выбарах не ўдзельнічала апазіцыя. Улады запэўнілі нас аднак, што ўсё яшчэ можна змяніць, нават кодэкс”, — сказаў кіраўнік Палітычнага камітэта Парламенцкай асамблеі Савета Еўропы Вольфганг Берэндт. Прадстаўнікі СЕ рэкамендавалі апазіцыі падрыхтаваць праект змяненняў выбарчага кодэксу. На аснове выканання ўладамі гэтых прапаноў будзе ацэньвацца паспяховасць перагавораў.

Еўрапарламентарыі запэўніваюць, што не хочуць нікога павучаць, як трэба сябе весці. Аднак прыпамінаюць, што без выканання Беларуска-міжнародных стандартаў, напрыклад у галіне падрыхтоўкі да выбараў і неабмежаванага доступу да радыё- і тэлеэфіру, немагчымым будзе прызнанне планаваных на восень парламенцкіх выбараў.

Каментатары палічылі гэта скрытай пагрозай. Прагучала яна пасля сустрэчы прадстаўнікоў Еўрапарламента з Аляксандрам Лукашэнкам. Беларускі лідэр заявіў тады, што Беларусь выконвае любыя еўрапейскія патрабаванні і ніхто не мае права ўмешвацца ў яе ўнутраныя справы. Нягледзячы на гэта прадстаўнікі СЕ заявілі, што з мэтай забеспячэння, — як яны сказалі — станоўчай атмасферы, у Беларусі павінны быць спынены палітычны праслед і арыштаванні. Апошнім часам галоўныя апазіцыйныя групы заяўлялі, што не прымуць удзелу ў перагаворах на прапанаваных уладамі ўмовах.

Паводле электронных СМІ

Быкаў падтрымаў ідэю

28 лютага адбыўся сход ініцыятараў правядзення Усебеларускага з'езда. Было прынята рашэнне аб стварэнні ініцыятыўнай групы па стварэнні аргкамітэта, які зоймецца непасрэднай падрыхтоўкай з'езда. У гэты ж дзень стала вядома, што зварот да грамадзян Беларусі падпісаў таксама Васіль Быкаў. Яшчэ раней ідэю Усебеларускага з'езда падтрымалі некаторыя палітычныя партыі. Прыгадаем, што з заклікам правесці Усебеларускі з'езд выступілі вядомыя прадстаўнікі беларускай інтэлігенцыі: Радзім Гарэцкі, Рыгор Барадулін, Карлас Шэрман, Генадзь Бураўкін, Янка Брыль, Стэфанія Станюта, Ніл Гілевіч, Уладзімір Арлоў, Аляксей Дудараў, Віктар Дашук і іншыя. На іх думку, з'езд павінен быць перашкодай здачы суверэнітэту Беларусі і яе інкарпарацыі ў састаў новай імперыі. У перадапошні дзень лютага былі прапанаваны тры кандыдатуры ў састаў ініцыятыўнай групы, якая зоймецца фармаваннем аргкамітэта з'езда. Гутарка ідзе аб Васілю Быкаве, прадстаўніку Беларускага Хельсінскага камітэта Таццяне Процька і журналістце Аляксандры Старыкевічу. Плануецца, што да пачатку другога сакавіцкага тыдня вызначыцца і састаў аргкамітэта, у які павінны ўвайсці прадстаўнікі ад прафсаюзаў, грамадскіх і палітычных арганізацый, творчых калектываў з усёй Беларусі. Уласна кажучы, аргкамітэт і павінен будзе заняцца падрыхтоўкай Усебеларускага з'езда.

Варта адзначыць, што гэтая ідэя з'яўляецца поўнаасцю грамадскай. Аднак аб сваёй падтрымцы ўжо заявіў Беларуска-народны фронт і Аб'яднаная грамадзянская партыя. У прыватнасці, лідэр БНФ Вінцук Вячорка сказаў, што Фронт гарантуе „сваю арганізацыйную падтрымку і грунт для гэтай ідэі”. Намеснік старшыні АГП Анатоль Лябедзька таксама падцвердзіў, што яго партыя будзе падтрымоўваць гэту ідэю, зыходзячы з уласных рэсурсаў і магчымасцей. Відавочна, што беларуская інтэлігенцыя роўна на суткі апярэдзіла нейкую групу ананімаў, якіх заклік стварыць ініцыятыўную групу па стварэнні форуму дэмакратычных сіл „Народное согласие” быў апублікаваны ў дзяржаўным друку. Паводле некаторых вестак, інтэлігенцкая „вылазка” выклікала амаль шокавы стан ва ўладных калідорах. Ужо ў пятніцу (25 лютага — рэд.) кіраўніцтва краіны ўдзяліла гэтай праблеме пільную ўвагу. Пастаўленую задачу можна звесці да лаканічнага „здзішыць”. Між тым у беларускім грамадстве заклік быў пачуты: вельмі многа грамадзян, у тым ліку і вядомыя ды аўтарытэты лодзі, жадаюць паставіць свой подпіс пад зваротам. Аднак зрабіць гэта пакуль немагчыма па чыста фармальным прычынах: ініцыятыўная група не мае свайго офіса і, адпаведна, тэлефона. Мяркуюцца, што гэтае пытанне будзе вырашана ў найбліжэйшы час.

Белорусская деловая газета № 729, 4.03.2000 г.

Жыве Беларусь

„Люблю наш край...”

[1 *працяг*]

ку і Генеральны консул Мікалай Крэчка, Абласная ўправа ў Гродне. Далажылі свой грош прыватныя фірмы — Маёўскага з Беластока і Станіслава Удоўчыка з Варшавы, страхавое агенцтва „Heros” і кааператыву інвалідаў „Падляшша”, а таксама паслы Сейма Рэчы Паспалітай Владзімеж Цімашэвіч, Сяргей Плева, Ян Сычэўскі, гарадскія радныя ад лявіцы і незалежных „Разам”, радныя Ваяводскага сейміка Аляксандр Чуж і Збігнеў Кшывіцкі.

І менавіта дзякуючы ім быў прыведзены ў рух увесь гэты каларовы карагод, які можна было аглядаць на галаканцэрце. Фальклорныя старыя песні з падбеластоцкіх вёсак у выкананні лаўрэатаў Фестывалю: калектываў „Арэшкі” з Арэшкава, „Журавінкі” з Агароднічак, маляўнічага калектыву з Дабрывады, а таксама калектыву „Каліна” з Дашоў і салістаў перапляталіся апрацаванымі народнымі песнямі і песнямі сучаснымі ў выкананні беластоцкага хору „Крыніца” (атрымаў Кубак Генеральнага консула РБ у Беластоку Мікалая Крэчкі), найстарэйшага калектыву на Беласточчыне „Распяваны Гарадок”, які хутка будзе святкаваць сваё пяцідзясяцігоддзе, калектыву „Чыжавяне”, „Рэчанька”, дзясючых калектываў з Гайнаўкі („Знічка”) і Бельска („Дзясючыя ноткі”), маладзёжнага калектыву з Беластока „Каласкі”, калектыву „Пронар” з Нарвы ды эстрадных калектываў „Прымакі”,

„The Best” і іншых. А бельская юбілярка „Маланка” была цудоўная!

Трэба сказаць, што моладзь не цураецца народных песень, і нават добра ў яе гэта выходзіць. Хаця, вядома, у большасці іх рэпертуар гэта песні сучасныя. Важна, аднак, што палюбілі яны песні дзядоў. І найбольшай падзякай для іх былі бурныя воплескі ў зале і адабрэнне публікі. Прыемна было бачыць, як пасля выступлення эстраднага калектыву „The Best” з Сямятыч Владзімеж Цімашэвіч устаў са свайго месца і павіншаваў сышоўшых ужо са сцэны хлопцаў асабіста. Яны першыя заспявалі на біс, хаця ў праграме гэта не было прадбачана.

Ну, а слаўныя ад мінулага года „Прымакі”? Бліснулі яшчэ раз. У новых касцюмах. А бісавалі аж два разы. І ружачку, якую трымаў Юрка Астапчук у руцэ, ён на канец уручыў жонцы консула Мікалая Крэчкі, быццам у падзяку за касцюмы. Але тут не абышлося (молада-зелена?!), без неканвенцыйнага „нумара” Юркі, які ён зрабіў (мо не зусім свядома) і публіцы, і арганізатарам. Калі ён выступаў з маладзёжным калектывам „Краіна”, замест аб’яўленай вядучай канцэрт Валянцінай Ласкевіч песні „Александрына”, з якой „Краіна” выступіла ў конкурсных спаборніцтвах і якую, згодна з правіламі, мелі яны заспяваць на галаканцэрце, яны заспявалі зусім штось іншае.

Можна зразумець ахвоту моладзі паказацца, калі ёсць нагода, у разнастай-

ным рэпертуары. Але ці была якраз нагода дзеля гэтага?

Па-першае, правілы конкурсу абавязваюць усіх **без выключэння**. Калі б яны заспявалі „Александрыну”, то і так, несумненна, мусілі б заспяваць нешта на біс, бо так іх бы не выпусцілі, і тады маглі б яны выступіць з той другой песняй.

Па-другое, можна ўявіць сабе расчараванне публікі і збянтэжанасць вядучай канцэрт, якую самадзейнікі нават не папярэдзілі пра свае планы. Той, хто быў на адборачным канцэрце, тую „Александрыну” перажыў да глыбіні душы.

Па-трэцяе, справа прыныціпальная. Тое, што хтосьці найлепшы, не дае яму права паводзіць сябе публічна, як капрызнае дзіця. Няхай сабе, маўляў, аб’яўляе, а я і так заспяваю, што захачу. Найлепшы, наадварот, павінен даваць прыклад іншым, слабейшым.

Па-чацвёртае, ці ж галаканцэрт, на якім прысутнічаюць дыпламаты, міністры, прэм’еры і прадстаўнікі прэзідэнта нашай дзяржавы, не павінен паказаць беларускую песню з як мага лепшага боку?! Ці можа ён трактавацца выканаўцамі як трэніровачны мяшок?! Зрэшты, які эффект атрымаўся, пераканаліся самі эксперыментатары. Грому авацый не было.

Дзякуй Богу, што тыя госці нічога не заўважылі. А былі ж і Віктар Бурскі — надзвычайны і паўнамоцны пасол РБ у Польшчы з жонкай, і епіскап Беластоцкі і Гданьскі Іакаў, і свяшчэннікаў

з жонкамі многа, і ўсе тры нашы консулы з жонкамі, і яшчэ консул РБ у Гданьску, і высокія прадстаўнікі Міністэрства культуры РБ, і ніжэйшыя чыноўнікі з гарадскіх і ваяводскіх улад Беластока, і прадстаўнікі Беластоцкага радыёвяшчання і тэлебачання, і радныя Ваяводскага сейміка, гарадскіх, гмінных, павятовых самаўрадаў. Перадаў віншаванні мітрапаліт Сава, а міністр адукацыі РБ Васіль Стражаў прыслаў БГКТ як шматгадоваму арганізатару конкурсаў беларускай песні Ганаровую граматы.

У канцы канцэрта выступілі салісты беларускай эстрады Святлана Суседчык і Якаў Навуменка, а таксама ансамбль песні і танца „Церніца” з Мінска. А пасля да іх далучыліся іншыя выступаючыя калектывы і ўсе заспявалі разам песню „Люблю наш край, старонку гэта”. І атрымаўся цудоўны жывы букет, які цяжка было б апісаць, калі б не здымкі. Яны спявалі, а члены тых калектываў, што не змясціліся на сцэне, стоячы па баках, падспевалі і падтанцоўвалі, зліваючыся з гукамі музыкі, у такт якой калыхаліся іх стройныя постаці. І я падумала: жыве Беларусь.

Ада ЧАЧУГА

Фота Сяргея ГРЫНЯВІЦКАГА

PS. У канцы канцэрта Рышард Смолень, прадстаўнік прэзідэнта Рэчы Паспалітай, пайнфармаваў прысутных, што Аляксандр Кваснеўскі ўзяў патранат над Фестывалем царкоўнай музыкі ў Гайнаўцы.

А. Ч.

Спяваюць „Каласкі”.

Бязмежжа № 4: „Правінцыя”

[1 *працяг*]

цыя сітуацыі, у якой апынулася пісьменства і творца. Кожны жыццёвы досвед мае перш-наперш сваю канкрэтную прапіску — вёску, мястэчка, краявід, смак бярозавага соку навесну, etc., etc. Усякі іншы кантэкст мае ўжо другаснае значэнне, калі інфармацыйная дыктатура дазволіць наогул яму праявіцца. Я быў вельмі моцна здзіўлены — у станючым сэнсе, — калі аднагодкі з Беларусі мае думкі мала што ўспрынялі найнармальней у свеце, але і папоўнілі іх новымі значэннямі. Алесь Аркуш (Полацк) заўважыў, што профіль часопісу прыдае не столькі прэзентацыя твораў, колькі эсэ. У іх варта засяродзіцца на прыбліжэнню чытачу рэгіёнаў. Ён дадаў, што не трэба баяцца такой формы як інтэрв’ю, якая ў беларускіх часопісах не надта выкарыстоўваецца. Выс-

Святлана Тарасава.

новы ад дыскусіі над часопісам можна падвесці ў такіх прыблізных словах: „Ну што ж, раз’едземся па хатах і паглядзім, што ў нас у шуфлядах, а што на пісьмовых сталах”.

На „Бязмежжа” прыехалі з Беларусі Алесь Аркуш, Анатоль Брусевіч, Валерка Булгакаў, Юры Гумянюк, Вінцэсь Мудроў, Ігар Сідарук, Святлана Тара-

Анатоль Брусевіч.

сава. Доклады гасцей датычылі або тэмы правінцы ў беларускай літаратуры, або прэзентацыі літаратуры ў паасобных рэгіёнах Беларусі. Новым элементам сустрэчы былі аўтарскія чытанні. Ю. Гумянюк прадставіў зборнік сваіх вершаў „Рытуал” (у ім урэшце мы можам прачытаць арыгінал верша, які дагэтуль ведалі толькі з перакладу на

Юры Гумянюк.

польскую мову — „Сперма прэзідэнта”). Свае вершы чыталі таксама А. Аркуш, А. Брусевіч і С. Тарасава, а апавяданні — М. Андрасюк, Міра Лукша, В. Мудроў ды І. Сідарук.

Да наступнага „Бязмежжа” і да... першай „Правінцыі”.

Аляксандр МАКСІМЮК

Фота М. ЛУШЫ і А. ПАЛЕСКАГА

Развітанне з консулам

Мікалай Крэчка прыехаў да нас у кастрычніку 1997 года як прадстаўнік рэжыму ў Мінску, які забараніў беларускія нацыянальныя сімвалы, спыніў адраджэнне беларускай мовы і адкрыта заявіў, што яго мэта — ліквідацыя незалежнасці Беларусі. На дадатак Мікалай Крэчка ў дыпламатыю прыйшоў з Міністэрства ўнутраных спраў — апоры гэтай антыбеларускай улады, якая маіх сяброў у Беларусі збівала на вуліцах і зачыняла ў турмах.

На першае інтэрв'ю з ім, зразумела, ішоў з пытаннямі кшталту

„як вы можаце служыць такой уладзе?” Сказаць, што Мікалай Крэчка тады ачараваў мяне, было б перавелічэннем. Але павагу выклікаў. Гаварыў канкрэтна, не пазбягаў самых, як мне здавалася, цяжкіх пытанняў і з усяго ўмеў выкруціцца, не выклікаючы прытым уражання ўюна-круцяля.

Консулам стаў ён у не надта спрыяльны час. Урад Польшчы сфармавала „Салідарнасць”, старшыню якой, Марыяна Кшаклеўскага, крыху раней папрасілі, не так і ветліва, пакінуць Беларусь. Нават прэзідэнт Аляксандр Кваснеўскі, забываючыся на сустрэчу са сваім беларускім цёзкам у Белавежскай пушчы, стаў яго там

Генеральны консул не адмаўляўся ад удзелу ў самых розных беларускіх мерапрыемствах. На здымку: Мікалай Крэчка (справа) з Владзімежам Цімашэвічам на Фестывалі „Беларуская песня 2000”.

і сям крытыкаваць. „Я разумею, што гэтыя людзі будуць паводзіць сябе цывілізавана, — Мікалай Крэчка быў цалкам спакойны ў час нашае размовы, — таму не спадзяюся ніякага рэваншу за тое, што адбылося”.

Рэваншу сапраўды не адбылося. Але не было і вялікай сімпатыі. Улады Беластока і Беластоцкага, а потым Падляскага ваяводства пальцам не зварухнулі, каб дапамагчы ў пошуках больш адпаведнага за цесную кватэру па вуліцы Варынскага памяшкання для адзінага дыпламатычнага прадстаўніцтва ў горадзе. І дэманстратыўна не хадзілі на арганізаваныя консульствам святкаванні.

Рэвалюцыйны Вярхоўны Савет

У гісторыі Беларусі толькі раз адбыліся паўдэмакратычныя парламенцкія выбары. Пачаліся яны 4 сакавіка 1990 года і працягваліся некалькі месяцаў. У іх выніку ў Вярхоўным Савеце ўпершыню апынуліся дэпутаты, якія думалі інакш чым камуністычная ўлада.

Апазіцыя пайшла на выбары сарганізаваўшы Дэмакратычны блок, аснову якога складалі дзеячы Беларускага народнага фронту. Тады былі гэтыя яшчэ людзі, якія хацелі нешта зрабіць для Беларусі, для яе незалежнасці. Не мелі яны палітычнага дасведчання, ні ведаў, ні грошай, а толькі высакародную ідэю. Але гэта быў дастатковы капітал, каб зрабіць сапраўдную рэвалюцыю.

Дэмакратычны блок атрымаў у 1990 годзе 67 месцаў у парламенце Савецкай Беларусі з 360 дэпутатаў. У спрыяльных умовах і дзякуючы заангажаванасці апазіцыйных палітыкаў пару месяцаў пазней гэты ж Вярхоўны Савет, здамінаваны камуністамі, абвясціў „Дэкларацыю аб дзяржаўным суверэнітэце БССР”. На тэрыторыі Беларусі ўстаноўлена было вяршыства канстытуцыі і законаў БССР. Ад імя беларускага народа не магла выступіць Камуністычная партыя Беларусі, а толькі Вярхоўны Савет. „Любыя дзеянні супраць нацыянальнай дзяржаўнасці Беларускай ССР з боку палітычных партый, грамадскіх аб'яднанняў ці асоб праследуюцца па законах”, — пісалася ў „Дэкларацыі”. Дакумент гэты ставіў перад урадам загад стварыць нацыянальную армію, рэспубліканскую міліцыю і службы бяспекі.

Гэты ж самы Вярхоўны Савет прыняў таксама „Закон аб мовах”, які беларускай мове надаваў статус адзінай дзяржаўнай мовы. Да 2000 года ўсе ведамствы — паводле гэтага „Закону” — мелі працаваць на беларускай мове.

24 жніўня 1991 г. дэпутаты прынялі пастанову аб выхадзе Беларусі са складу Савецкага Саюза. Месяц пасля парламент памянуў назву дзяржавы на Рэспубліку Беларусь, вярнуў старажытную нацыянальную сімволіку — герб Пагоня і бел-чырвона-белы сцяг. Беларусь атрымала ўсе прыкметы поўнасна незалежнай краіны.

Другіх, нават паўдэмакратычных выбараў у Беларусі ўжо не адбылося. Ва ўмовах лукашызму вернуты былі метады фарміравання парламента, склад якога дае гарантыю выконваць усе загады прэзідэнта і яго акружэння. Раней заканадаўчая палата стваралася шляхам вылучэння кандыдатаў камітэтамі камуністычнай партыі. Нават той марыянэтакны Вярхоўны Савет, які выбіраўся восенню 1995 г. і які імкнуўся захаваць ілюзію самастойнасці, у выніку рэферэндуму быў падпарадкаваны Лукашэнку. Тых дэпутатаў, якія не атрымалі даверу дыктатара, сапхнулі на абочыну палітычнага жыцця.

На фоне таго, што дзеялася да 1990 г. і пасля 1994 г., варта звярнуць увагу на дасягненні Вярхоўнага Савета Беларусі, у якім існавала апазіцыя і дэмакратычныя прынцыпы палітычнай барацьбы. Нават беларускія камуністы ва ўмовах дэмакратыі маглі паводзіць сябе згодна з нацыянальным інтарэсам.

Яўген Мірановіч

Не жадалі ў іх удзельнічаць таксама дзеячы большасці беларускіх арганізацый у Польшчы. Апрача, вядома, Беларускага грамадска-культурнага таварыства, лідэраў якога да нечага ж забавязвае сяброўства з самім Аляксандрам Рыгоравічам Лукашэнкам.

А вось консул не адмаўляўся ад удзелу ў самых розных беларускіх мерапрыемствах. Не толькі ў фестывалях, канцэртах і юбілеях фальклорных калектываў. Калі ў Мінску лялі Цэнтр грамадзянскай адукацыі Польшча-Беларусь, ён спакойна заявіў, што нічога дрэннага ў ім не бачыць і пайшоў на інаўгурацыю дзейнасці гэтага асяродка. Валасок яму за гэта з галавы не зляцеў.

Або, калі нашы аўтарытэтныя дзеячы баранілі Рэспубліку Беларусь ад неіснуючага яшчэ прапагандысцкага Радые Рацыя, Мікалай Крэчка са спакоем чакаў яго ў эфіры. А калі паявілася, пахваліў і не адмаўляўся ад супрацоўніцтва.

Умеў гаварыць са сродкамі масавай інфармацыі. Казаў столькі слоў, колькі трэба, ні замала, ні замнога. На пытанні адказваў хутка, часта імправізавана. Напрыклад, пасля дэманстрацыі беластоцкай моладзі ў абарону праследаваных аднагодкаў у Беларусі сказаў журналісту: „Свабодная краіна, маюць права дэманстраваць. Нядаўна на дарогі выйшлі сяляне, можа і моладзь прыйсці пад консульства”.

Перад ад'ездам усіх хваліў, усім дзякаваў за супрацоўніцтва. Асабліва цёплыя словы кіраваў у бок мясцовых мас-медыяў. Ці гэта абазна-

чае, што Мікалай Крэчка вернецца ў Польшчу з новай місіяй? Паўнамоцнага і надзвычайнага пасла Рэспублікі Беларусь у Варшаву?

— No comments, — адказваў усім нязменна.

Мне падчас Фестывалу беларускай песні, пасля паўзы на ўсмішку, дадаў:

— Рашэнне не залежыць ад мяне. Я хацеў бы, бо мне падабаецца гэтая краіна і яе жыхары.

А ўжо асабліва многа цёплых слоў спадаў Крэчка выказаў у адрас беларусаў Беластоцчыны, нашых мастацкіх калектываў і культурных мерапрыемстваў:

— У свеце напэўна няма другіх такіх „крэсаў” з такой багатай культурай. Я зайздросчу Польшчы гэтага багацця.

* * *

Інтэлігентны, культурны консул не памянуў маіх адносін да ўлады, якую ён рэпрэзентаваў. Але, з другога боку, прыемна было, што ад імя Рэспублікі Беларусь працаваў у нас дыпламат на ўзроўні, а не нейкі калгаснік. Можа так здарыцца, што калі гэты нумар „Нівы” з'явіцца ў продажы, Мікалай Крэчка будзе ўжо паслом у Варшаве. Паколькі нічога гэта не зменіць у самой Беларусі, не ведаю як дазначэння павінны ставіцца нацыяналісты. Добра гэта ці дрэнна, што той самы рэжым набудзе ў Варшаве больш еўрапейскі твар. Адно пэўна, з Мікалаем Крэчкам заўсёды прыемна сустрацца.

Мікола Ваўранюк

Фота Сяргея Грынявіцкага

3 гістарычнага календара

9 сакавіка 1918 г. Выканаўчы камітэт Рады І Усебеларускага з'езда выдаў Устаўную грамаду, якой абвясціў узнікненне Беларускай Народнай Рэспублікі. У яе састаў мела ўваходзіць Магілёўшчына, Міншчына, Віцебшчына, Гродзеншчына (з Беластокам), паўднёвая Віленшчына, заходняя Смаленшчына і паўночная Чарнігаўшчына. Беларускае дзяржаўнасць мелі ствараць тая ж земля, на якіх большасць жыхароў складалі беларусы. Грамата акрэсліла таксама часовы палітычны парадак у Беларусі. Улада аддавалася ў рукі Народнага Сакратарыята, які да часу выбару Сойма меў выконваць абавязкі ўрада. Пасля выбары народаўнага парламенту меў акрэсліць канстытуцыйны лад Беларусі. Агрэсары з усходу і з захаду не дазволілі беларусам стаць гаспадарамі на сваёй зямлі.

25 сакавіка 1918 г. Рада Беларускай Народнай Рэспублікі абвясціла незалежнасць Беларусі і парвала ўсе дзяржаўныя сувязі з Расіяй. Такім чынам Беларусь далучылася да краін Прыбалтыкі і Украіны, якія пару тыдняў

раней таксама прадэманстравалі тую ж волю.

6 сакавіка 1919 г. бальшавікі ў Маскве стварылі г.зв. Беларуска-Літоўскую Сацыялістычную Савецкую Рэспубліку. Раней яны арыштавалі беларускіх камуністаў, якія проціставіліся ліквідацыі Беларускай савецкай дзяржаўнасці, створанай у канцы 1918 г. Ва ўладах беларуска-літоўскай рэспублікі ў ролі беларуса выступаў бальшавіцкі дзеяч з Латвіі Вільгельм Кнорын.

18 сакавіка 1921 г. у Рызе, пасля двухгадовай вайны палякі і расійскія бальшавікі дайшлі да згоды ў справе падзелу тэрыторыі, за якую змагаліся. Беларусь разарвалі папалам. На ўсходнім баку рыжскай мяжы, акупаванай бальшавікамі, была адноўлена беларуская савецкая дзяржаўнасць. Яе тэрыторыя абмяжоўвалася да Мінскай губерні. Мясцовым камуністам дазволілі на эксперымент беларусізацыі грамадскага і палітычнага жыцця ў БССР. Палякі тым часам у сваёй зоне рашуча пачалі праводзіць працэс інкарпарацыі і асіміляцыі беларускага насельніцтва. (ям)

Першы нумар „Нашай свабоды”

Першы нумар незалежнай газеты „Наша свабода” выйдзе ў пятніцу (25.02 — рэд.) накладам 50 тысяч асобнікаў. Газета будзе бясплатна распаўсюджвацца на працягу месяца ў Мінску і іншых гарадах краіны. Яе атрымаюць і тыя, хто ў свой час падпісаўся на газету „Навіны”, якая была вымушана спыніць свой выхад пасля судовага разбіральніцтва з сакратаром Савета Бяспекі Віктарам Шэйманам. Галоўны рэдактар выдання Павел Жук сказаў наступнае: „Газета бу-

дзе выходзіць два разы на тыдзень па 8 палосаў. Я думаю, праз месяц яна будзе штотдзённай. Мы будзем старацца даносіць адэкватную інфармацыю, і накірунак — гэта незалежнасць, дэмакратыя і рынак — будзе ў нас такі, які быў у газеце «Свабода» і ў газеце «Навіны». Палітычная сітуацыя зараз спрыяльная для апазіцыі, свабоднае слова зараз запатрабавана ў грамадстве, і я думаю, мы знойдзем сваю нішу, свой шані”.

Навіны Радые Рацыя, 25.02.2000 г.

Найлепшыя ў Бельску і Гайнаўцы

Бельскія белліцэісткі (сядзяць — злева) Іаанна Сноп, Анэта Гуль, Аня Фіёнік; (стаяць — злева) Гражына Грыццок, Аня Алексюк і Галена Шаховіч.

У пачатку гэтага года абвешчаны былі рэзультаты VIII Агульнапольскага рэйтынгу сярэдніх школ, які арганізуе варшаўскі адукацыйны мясячнік „Перспектывы”. Капітул, якому старшынстваваў рэктар Галоўнай гандлёвай школы ў Варшаве прафесар Марэк Роккі, ацаніў дасягненні двухсот пяці-

дзесці школ з усёй Польшчы, звяртаючы асаблівую ўвагу на поспехі ў цэнтральных элімінацыях прадметных алімпіяд, арганізаваных у школьным 1998/99 годзе. Арганізатары вырашылі ацэньваць усе алімпіяды аднолькава, а поспехі лаўрэатаў у два разы вышэй чым фіналістаў.

Правакатарства — наватарскі творчы падыход

Міцкевіч! Хто чуў на Захадзе аб Міцкевічу? Гамбровіч, Сланіўскі — дзесьці там прабіваюцца, але славы „польскі” Міцкевіч?.. Польскасці, якая б сваёй *думай* затаптала б іншых, там ніхто не заўважае. Сапраўды паважаная культура прыналежыць Расіі. Нават калі польскі спявак, мастак з’яўляецца ў Парыжы, усе чакаюць „Вачэй чорных” і пачынаецца цыкл рускіх рамансаў...

А што да гэтага мае беларускасць? Гэтак запыталі былі вучні Гайнаўскага белліцэя Сакрата Яновіча, які на сустрэчы з імі, паводле іх, буйна паніжаў польскую культуру, параўноўваючы яе ўспрыманне на Захадзе з трактоўкай культуры расійскай.

Хіба ніводная сустрэча масцітых „белавежцаў” так не ўсхвалявала ліцэістаў. І добра. Лепш каб злаваліся, нават перажывалі, чым каб спалі на ўроку!

Адукацыйная праграма „Бусел”

На свеце жыве больш за 160 тысяч пар белых буслоў, з ліку якіх 40 тысяч пар водзіцца ў Польшчы. Буслы ахвотна наведваюць паўночна-ўсходнюю частку нашай краіны (Вармінска-Мазурскае і Падляшскае ваяводства). Польскае таварыства прыцяляў прыроды „pro Natura”, якое дзейнічае з 1990 года з мэтай захоўвання і аднаўлення прыродных рэсурсаў, у 1998 годзе аб’явіла адукацыйную праграму „Бусел”.

Да гэтай пары ў выкананне праграмы ўключыліся 12 школ Падляшскага ваяводства (Філіпаў, Штабін, Дуброва-Беластоцкая, Шудзялава, Нараўка, Дубічы-Царкоўныя, Кляшчэлі, Гайнаўка, Сураж, Харошча, Візна і Радзілаў). У эксперыментальнай праграме ў 1998 годзе ўдзельнічалі яшчэ вучні Комплексу лясных школ з Белавежы.

— Адказ быў вельмі складаны, — распавядаюць Ілона Карпюк і Эвеліна Кучэўская. — На жаль, спадар Сакрат прычыны свайго выказвання, трактоўкі дзвюх славянскіх нацый і іх культур, як нам здаецца, дагледзеўся ў ... нас!

— Ён сказаў: „Бо вы маеце неўкшталтаваную свядомасць, вы нічога не ведаеце пра беларускасць!” А на літаратуры знаёмся так як ягоная матуля на тэлевізары: паказваюць Клінтана, а яна пытаецца: „Паляк ён, ці рускі?”

Вучні пакрыўдзіліся і за маму Яновіча.

— Дыскусія звялася да маналога спадара Яновіча, які мы, „маладыя графаманы”, успрынялі як „вялікую імпрэвізацыю”. У нас склалася ўражанне, што ён абмяжоўвае сваё выказванне да падсмейвання з польскасці, якая з’яві-

Праграма спалучае прыемнае з карысным. У яе ажыццяўленні могуць прымаць удзел вучні ва ўзросце ад 7 да 19 гадоў, якім прапануецца для выбару 19 розных задач. Падрыхтаваныя настаўнікамі вучні вясной і летам сочаць за жыццём буслоў, знаёмячыся такім чынам з колькасцю і становішчам гэтых птушак. Настаўнікаў з гмін, якія не ўдзельнічаюць у праграме „Бусел”, заахвочваю пакарыстацца прапановай. Рассылкі чакае яшчэ амаль 650 інфармацыйных матэрыялаў. Заявы прымаюцца па адрасе:

Dorota Szulc-Guziak
PTPP „pro Natura”
ul. Podwale 75
50-449 Wrocław

Славамір КУЛІК

З ліку школ Падляшскага ваяводства першае месца заняў Агульнаадукацыйны ліцэй з беларускай мовай навучання імя Браніслава Тарашкевіча ў Бельску-Падляшскім, які апынуўся на дваццаць другім месцы сярод сярэдніх школ усёй Польшчы. Бельскі белліцэй дабіўся поспехаў на цэнтральным узроўні ў трох алімпіадах. Трех вучняў стала лаўрэатамі (Іаанна Сноп, Анэта Гуль і Анэта Шумялюк), а сем — фіналістамі алімпіяды па беларускай мове (Аня Фіёнік, Кася Суліма, Гражына Грыццок, Аня Алексюк, Іаанна Федарчук, Ева Аўсяйчук і Іаанна Кулачэўская), двух фіналістамі па рускай мове (Галена Шаховіч і Аня Ткачук) і двух па біялогіі (Войцех Янкоўскі і Адрыян Флёрка). Да алімпіяд рыхтавалі іх настаўніцы: Анна Бжасоўская, Зінаіда Дземянюк, Яўгенія Таранта, Яўгенія Апалінская і Ніна Суліма.

Агульнаадукацыйны ліцэй з дадатковым выкладаннем беларускай мовы ў Гайнаўцы заняў пятае месца ў Падляшскім ваяводстве і пяцьдзесят восьмае ў краіне. Вучні Гайнаўскага белліцэя ўдзельнічалі ў цэнтральных элімінацыях дзвюх алімпіяд. Чатырох белліцэістаў (Аня Найбук, Аня Садоўская, Дыяна Дубко і Войцех Сегень) сталі лаўрэатамі, двое (Павел Болтрык і Міхал Корх) — фіналістамі алімпіяды беларускай мовы, а Аня Найбук — фіналісткай алімпіяды рускай мовы. Да алімпіяд вучняў рыхтавалі настаўнікі: Вольга Сянкевіч, Ян Карчэўскі і Крысціна Бяляўская.

Алімпіяду беларускай мовы пачалі арганізаваць нядаўна, але ўжо з сямідзiesiąтых гадоў вучні прымалі ўдзел

ляся для нас метадам адчуць сябе беларусамі.

— Побач экспрэсіўнага Яновіча на сустрэчу прыбыў больш памяркоўны барацьбіт за пашырэнне свядомасці тутэйшай моладзі, — дадае Эвеліна, — прафесар Ян Чыквін.

— Размоўнасць белавежскага прازیка здамінавала аднак прэзентацыю прафесара, які выказаўся толькі на тэму дарогі маладых людзей да звання сябе паэтам. Як аказваецца, існуюць дзве дарогі. Паводле Чыквіна, свой пісьменніцкі талент трэба ад наймалодшых гадоў раскрываць і ашліфоўваць. А дзвіз Яновіча гучыць: „Калі можаш — не пішы!” Калі сапраўды дрэмле ў табе талент, заўсёды ён выплыве, на што докажам з’яўляецца асоба самога Яновіча! — не патухалі страці ліцэістаў.

— Шкада толькі, што частку свайго цэннага таленту (і часу!) марнуе ён на пісанне, як сам кажа, бязвартасных польскіх кніжак, фельетонаў і артыкулаў! — далей усхвалявана даносілі на маёй сустрэчы з імі сапраўды маладыя беларусы.

Яны пыталіся пра іншых „белавежцаў”, узросту маіх бацькоў (а сярод вучняў былі ўжо патомкі маіх ліцэйскіх аднакласнікаў). Іх цікавіла ўсё пра нашых пісьменнікаў. І хоць злаваліся (брава, Сакрат!), хацелі ведаць усё пра гэтага літаратурнага для іх дзядулю, які звараў іх мазгі і пачуцці. Ну, што ж,

Камоцкі ў ліцэі

У лютым г.г. па запрашэнні Беларускага аб’яднання студэнтаў пабываў на Беластоцчыне беларускі бард Алесь Камоцкі. Прыехаў ён у сувязі з запісам сваёй касеты і кампакт-дыска на тэксты Рыгора Барадуліна „Псалмы”. Перад гайнаўскімі ліцэістамі выступіў ён 16 лютага г.г. Канцэрт, выданне касеты і кампакт-дыска арганізаваў БАС. Дагэтуль бард і паэт выдаў томік вер-

Гайнаўскія белліцэісткі Аня Садоўская (справа) і Дыяна Дубко.

у алімпіадах па іншых прадметах. Пospехі вучняў і вопыт настаўнікаў былі стымулам да працы ў наступных гадах. У Бельскім белліцэі найбольш вучняў перамагала на алімпіадах беларускай і рускай моў, біялогіі і геаграфіі. Гайнаўскія белліцэісты найчасцей дабіваліся перамог на алімпіадах беларускай, рускай і нямецкай моваў.

Бельскі і Гайнаўскі белліцэі сталі найлепшымі сярэднімі школамі ў сваіх гарадах, што павінна прыцягнуць да іх выпускнікоў падставовых школ.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

прызналася я ў даўняй любові і нелюбові да гэтага правакатара, якога падобныя тэксты і зласлівасці былі для мяне час ад часу стымулам. Але мяне ніколі не змог угнявіць, да апошняга часу. Я ж ведаю, у чым Сакрат разбіраецца а што яму самому не ўдаецца. Бо ж чытаць трэба што лодзі пішуць, асабліва добра напісанае. А тая непамяркоўнасць перад любой публікай... Вывалаканне гармат, каб страляць, як кажуць, верабейчыкаў... І грэх, і...

— А ён жа без *скрупулаў* кажа, што, „каб мог, расстраляў бы ўсіх паэтаў!” Мо ён зусім не разбіраецца ў паэзіі? А пра нашы літаратурныя спробы кажа, што яны г... вартыя, і можна пра нашу пісаніну сказаць якое слова праз 20 гадоў. Калі варта будзе. А дзе ж мы мелі б прабаваць пярэ, калі яны хацелі закрыць літаратурную старонку ў „Ніве”?! — не стамляліся ліцэісты з іскрынкаю ў вачах.

Справа не ў тым, каб адно пісаць, тлумачу. Бо і *чытаты* мусова. І прабаваць хоць бы і тую нават і крыўду на геніяў выліць у словы. Праўда, тады мінула нейкая хвіліна, пакуль усё гэта асэнсавалі і чакалі наступных „белавежцаў”, якія таксама штосьці пачалі раптаваць варушыцца. Брава, Ілона і Эвеліна! Запрашаю ў „Белую ружу” вас, Юстыну, Агнешку, Ірку, Аню... Хоць бы і заўтра, а не праз чвэрць стагоддзя.

Міра ЛУКША

шаў „Спраба ісці па расе” (1998 г.). Ён часта прыязджае ў Польшчу. Любіць выступаць у Беластоку, Гайнаўцы і Бельску-Падляшскім.

— Цяжка з гэтага выжыць. Магу выступаць усюды, нават на вакзалах. Мушу таксама дарабляць, — сказаў бард.

Дзе ён дарабляе, гэтага не ўдалося мне даведацца.

Славамір КУЛІК

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Дэкламатарскія конкурсы ажыўляюць жыццё многіх школ. Мы, як вучні, можам паказаць сябе тут як сапраўдныя артысты, выказацца сваёй тэатральнасцю і ўласнай інтэрпрэтацыяй літаратурнага твора.

24 лютага 2000 г. у нашым комплексе школ (Пачатковая школа і Гімназія) адбыўся школьны этап дэкламатарскага конкурсу „Роднае слова”. Да конкурсу прыступілі вучні амаль усіх класаў — 41 асоба: з класаў I-III — 24 удзельнікі, класаў IV-VI — 7, гімназія і VIII клас — 10 вучняў.

Рыхтавалі нас многія настаўнікі: Мар’я Тамчук, Валянціна Хіліманюк, Яўгенія Базылюк, а старэйшых — Галіна Трашчотка.

Вучні дэкламавалі прыгожа, а многія — цудоўна. Выступленні ацэньвала камісія ў складзе: Мар’я Тамчук (старшыня), Валянціна Хіліманюк, Вольга Рынгайла і інструктар Гміннага Асяродка культуры Міраслава Шайкоўска.

Пераможцамі конкурсу сталі:

I месца: Эдыта Русіновіч — III клас, Бяся Кубай — I клас, Паўліна Ляўчук — IV клас, Марк Маркевіч — VI клас і Анеля Мартынюк — I „а” клас гімназіі.

II месца: Арэк Шайкоўскі — I клас, Аня Пост — III клас, Наталля Журавль — IV клас, Магда Ле-

„Роднае слова” ў Орлі

Наймалодыя дэкламатары.

меш — I „а” клас гімназіі і Магда Мартыновіч — VIII клас.

III месца: Наталля Міранчук — III клас, Моніка Сухар — II клас, Павел Герасімяк — VI клас і Кася Васілюк — VIII клас.

Тыя ж паедуць на раённы конкурс беларускай паэзіі і прозы ў Бельск-Падляшскі.

У школе ў Орлі родная мова не знікае. Гэты конкурс і колькасць удзельнікаў паказваюць, што такога роду мерапрыемствы вельмі пажаданыя. Усе дэкламатары атры-

малі ўзнагароды. Думаем, што ў далейшым вучні нашай школы ахвотна будуць удзельнічаць у конкурсах.

Нашым найлепшым жадаем паспехаў.

Удзельнікі кружка „Жывое слова”

Дырэкцыя школы ўдзячна нашаму спонсару — Прадпрыемству „ORLAS” за фінансавую дапамогу ў арганізацыі конкурсу.

Дырктар школы мгр Яўгенія ВАСІЛЮК

Наш клас

Рэдакцыя „Зоркі” і Беларускі Саюз у РП арганізуюць конкурс „Наш клас” на найпрыгажэйшую залу-кабінет беларускай мовы.

Інфармацыя пра конкурс

1. Конкурс „Наш клас” пачынаецца з 1 сакавіка 2000 г. і будзе працягвацца да 1 кастрычніка 2000 г.

2. Конкурс датычыць пачатковых школ і гімназіяў, у якіх выкладаецца беларуская мова.

3. Мэта конкурсу — папулярызацыя беларускай і рэгіянальнай тэматыкі.

4. У канчатковай ацэнцы эфектаў будуць разглядацца:

- ангажаванасць вучняў, вынаходлівасць і арыгінальнасць,
- ангажаванасць настаўнікаў і валанцёраў,

- папулярызацыя ведаў пра рэгіён і Рэспубліку Беларусь, яе культуру,
- выхаваўчы аспект дзеянняў,
- прамоцыя дзеянняў выканаўцамі праекта (публіцыстычныя допісы ў „Зорку” пра чарговыя этапы дзеянняў і асабістыя ўражанні).

Узнагароды

Арганізатары конкурсу разам з Камісіяй падрыхтавалі грашовыя ўзнагароды пераможцам.

Узнагароды для школ:

- I месца — 1 200 зл.
- II месца — 1 000 зл.
- III месца — 800 зл.

Узнагароды вядучым праектаў настаўнікам:

- I месца — 800 зл.
- II месца — 700 зл.
- III месца — 500 зл.

Дадатковыя інфармацыі пра конкурс можна атрымаць па адрасе:

Шануем як свой дом

Добры дзень „Зорка”! Пішуць табе вучні пятага класа Пачатковай школы ў Крывой. У нашым класе вучыцца восем вучняў. Чатырох з гэтага ліку ходзіць на ўрокі беларускай мовы, на якіх мы часта чытаем „Ніву” і „Зорку”.

Хаця ў нашым класе мала асоб, аднак заўсёды ў ім весела і шумна.

Клас

Наш клас ёсць маленькі, Ён таксама весяленькі. Мы ніколі не забудзем, Якім ён ёсць і будзе. Любім яго як бацькоў І шануем, як свой дом.

Вучні V класа ПШ у Крывой

Дэбют

Неба

Сіняе,

блакітнае.

Хмурнае,

лагоднае —

яно заўсёды, заўсёды добрае.

У ім сонейка смяецца, свеціць, ім цешацца не толькі дзеці.

З неба дожджык ідзе дробненькі, Ажыўляе людзям свет сухенькі.

Неба наш свет ахінае,

Усіх людзей суцяшае.

У начы ззяе зоркамі —

сваімі добрымі сяброўкамі.

У дзень сонейкам цешыць,

і хмары кіруе па ўсім свеце.

— Яно мяне захапляе.

— Што? — Сонейка пытае.

Неба — наш скарб і багацце

вышэй залатой гары ў свеце.

Думаю сабе я: Неба,

Цябе шанаваль трэба.

Вясна

Ужо вясна прыйшла

і снег растапіла.

Вясна прыйшла сама

і дрэвы разбудзіла.

Звярыну абудзіла

і кветкі пасадзіла,

Дзяцей развесяліла,

лугі пазеляніла.

Крыніцы ўзарвала,

Дамам жыццё вярнула.

Зіму прагнала — прэч!

За сем лясцоў і рэк.

І так вясна дала жыццё прыродзе ды радасць успыхнула ў народзе.

Андрэй ПАЎЛЮЧУК,

Пачатковая школа ў Крывой

Ад рэдакцыі: Андрэй, твае вершы ззяюць веснавым натхненнем. Тваё адчуванне свету як у добрага паэта. Пішы далей свае вершы і дасылай іх у „Зорку”.

Польска-беларуская крыжаванка № 11

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) дашліце ў „Зорку” на працягу трох тыдняў. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Tron	▼	Fakt	▼	Huk	▼	Góra
Konkurs		Aha	▶			
▶		Niwa	▼			
Niś	▶					
Przemówienie						
▶						

Адказ на крыжаванку н-р 6: Сум, бабуля, нос, горы. Зуб, мана, вусы, вяк.

Узнагароды, запісныя кніжкі, выйгралі: **Рафал Сцепанюк** з Чыжоў, **Кася Трашчотка** са Старога Беразова, **Марыёля Сапезьнінская** са Збуча, **Уршуля Анна Плуг**, **Анджэліка Сельвясюк**, **Івона Маркевіч**, **Марта Пацэвіч** з Бельска-Падляскага, **Анэта Хіліманюк** з Нарвы. Віншуем!

Жыву ўласным жыццём

Інтэрв'ю з Мірай ЛУКШАЙ, пэтэсай, рэдактарам літаратурнай старонкі, ад 15-ці гадоў журналісткай „Нівы”.

— *Наша газета тыпова жаночая. Таму я хацела б даведацца, які Ваш ідэал дзяўчыны?*

— Мой ідэал старажытны, гэта значыць: вялікая жанчына, вельмі добрая і цёплая. Напэўна кожны з нас хацеў бы мець матулю, бабулю, такую, за якую мог бы схавацца, прытуліцца, якая можа абараніць ад усяго дрэннага ў свеце. І папраўдзе мужчыны любяць жанчын круглейшых, Аня. Я размаўляла са старымі і маладымі і выйшла тое, што не кожны мае за ідэал дзяўчыну тонкую, доўгую, з нагамі па пуп. Калі гаварыць пра псіхалагічны ідэал, яна павінна быць вельмі жаночкай. Але цяпер так многа розных часопісаў, што не вядома, як мае выглядаць гэтая жаночкасць. У мінулым вучылі дзяўчат як быць дзяўчынай, а хлопцаў — як жыць хлопцу. Перакананне, што мужчыны не плачуць, а дзяўчаты лялькамі гуляюць цягнецца па сёння. Жанчыны кормяць і пояць, цэлы мужчынскі род нараджаюць. Адзіная іх работа гэта кухня, дзеці і царква...

— *Чаму царква? Я яшчэ пра гэта не чула.*

— Гэта ж аснова, рэлігія.

— *Што мае царква супольнага з жанчынай, якую бацькі прымуслі ісці замуж?*

— Як я ўжо сказала, царква гэта аснова рэлігіі, а таксама пахвалы мацярынства, таксама праз тое, што жанчына нарадзіла Ісуса, Сына Божлага. Таксама перадаванне царкоўных ведаў, дзесяці заповедзей, працяг традыцыі — гэта перш за ўсё роля маці. Яна павінна вучыць першых

слоў малітвы, хрысціца, вадзіць у царкву. Мужчыны нават ваявалі за Хрыста, але жанчына перадала дзецям любоў, аснову жыцця і свету.

Калі Айцец Бог ствараў зямлю, адзяліў цемру ад святла, сказаў, што гэта добрае. Гэтую дабрыню паўтарыў і прыпомніў яшчэ Ісус, якога Айцец паслаў на зямлю, каб збавіць людзей, наварнуць іх на райскую дарогу. Жанчыны ў розных рэлігіях былі і ёсць трактаваны па-рознаму (ёсць яшчэ такія, што без заслоненых твараў нідзе не выйдучы ці такія, якія жывуць у гарэмах). Хрысціянства, папраўдзе, абаялася на жанчынах, якія поўнасьцю і непакісна стаялі пры Хрысце. Ягоны найбольш актыўны вучань адрокся ад Яго, а іншыя баяліся прызнацца да Настаўніка, а да канца, да Ягонае смерці на крыжы і пасля, не баючыся рымскіх жаўнераў і ганьбавання, стаялі жанчыны. Гэта як быццам містычна спалучае жанчыну з Ісусам. Яны і першыя выхавалі выдатных, стойкіх хрысціян, як Цімафеевы бабуля і мама. Хаця некаторыя (як мой дзядуля) кажуць, што род чалавечы прапаў ад таго яблыка, якое ўкусіла Ева, бо замарылася ёй спазнаць дабро і зло.

— *Мяне яшчэ цікавіць, які Ваш атыдэал? Чаго не любіце ў жанчыне?*

— Не люблю таго ж, што і ў кожным чалавеку — нахабства і дурноты, але такой, калі хто спецыяльна робіць дрэнна і крыўдзіць. Спачатку яшчэ думаю, што тая асоба робіць свінства выпадкова, пасля, што гэта вынікла з дурноты, без роздуму. Але трэба верыць, што Бог уразуміць бяздумных.

— *Якая, наводле Вас, адпаведная прафесія для жанчыны?*

— Думаю, што гэта педагог, сумленны, тактычны, які ўсталёўвае гарманічную душу маладога чалавека. Можа гэта быць іншая прафесія, але, галоўнае, каб развіваць уласную індывідуальнасць і быць выхавателем для сябе і іншых.

— *Што любіце рабіць найбольш?*

— Люблю „грэбіцца ў зямлі”, г.зн. садзіць і памагаць кветкам, раслінам. Добра адчуваю сябе, калі бачу, як нешта з маёй работы выдае плён, жыве ўласным жыццём.

— *Дзякую за размову.*

Гутарыла Аня САДОЎСКАЯ „Мілена”

Рэдакцыя „Мілены”: (сядзяць) Магда Аўксеянюк, Ганна Кандрацюк, Аня Садоўская (галоўны рэдактар), (стаяць злева) Маргарыта Нічыпарук-Шыла, Бяся Трафімюк, Эвеліна Карчэўская, Беата Парфянюк, Аня Якімюк.

Артыкулы квартала

Рэдакцыя „Зоркі” аб'яўляе конкурс на артыкулы квартала, якія друкаваліся на нашых старонках ад 29 жніўня 1999 г. да 2 студзеня 2000 г. З апублікаваных 46 допісаў вучняў вылучаем артыкулы багатыя зместам і спецыяльна па форме. Ветліва паведамляем, што вынікі ІІІ Конкурсу „Артыкулы квартала” (ад 30 мая да 29 жніўня 1999 г.) падвядзем неўзабаве. Усім карэспандэнтам, якія дасылаюць ананімныя творы нагадваем, што іх допісы не будуць разглядацца.

I. Нашы прапановы-назначэнні

1. „Ён + Яна = ...” — апавяданне ў VI частках („Ніва” н-р 39, 43, 45, 47, 49, 51), Аня П.
2. „Разумею ідыётаў” — фельетон, „Ніва” н-р 47, Міхась Сцепанюк.
3. „Цішыня!... Камера!... Акцыя!...” — рэпартаж, „Ніва” н-р 50, Патрыцыя Кос.
4. „Разважанні ў канцы тысяча-

годдзя” — фельетон, „Ніва” н-р 52, Аня Аўсянюк.

II. Задача чытача

Сярод прапаноў-назначэнняў трэба выбраць тры артыкулы. Адказы з прозвішчамі аўтараў і загалоўкамі артыкулаў просім дасылаць у рэдакцыю „Зоркі” да 30 сакавіка 2000 г. Сярод удзельнікаў конкурсу разыграем рэчавыя ўзнагароды.

Узрост удзельнікаў конкурсу неабмежаваны.

III. Узнагароды пераможцам

Пераможцамі стануць аўтары, якія набяруць найбольшую колькасць галасоў чытачоў. Для іх „Зорка” падрыхтавала рэчавыя ўзнагароды. Дапускаецца таксама ініцыятыва прыватных асоб, якія самі могуць узнагародзіць любімых аўтараў.

Спонсарамі конкурсу з'яўляюцца Цэнтр грамадзянскай адукацыі Польшча-Беларусь і Польшкі фонд дзяцей і моладзі.

* * *

Гляджу на твой здымак.
Думаю аб нашых шпацырах,
дзе мы двое ўначы былі да святання.
Быццам ліля сярод азёрнай цішыні.

А. С., „Мілена”

* * *

У летні халодны вечар
Я цябе пабачыла.
Твае вочы казалі мне,
Што ты захапіўся мною.
Гэта — каханне?
Гося Нічыпарук-Шыла „Мілена”

Аліцыя і Міша

У Аліцыі не было бацькоў, аднак яе не пакінула шчасце. Адна сям'я прыгарнула дзяўчынку да сябе. Аліцыя ўсцешылася. Яна паехала жыць у вёску Сюрпрыз. На вакзале сустрэў яе старэйшы хлопец Міша. Ён завёў Аліцыю дахаты. Па дарозе дзяўчынка захаплялася прыродай. У хаце іх сардэчна прывіталі. Аліцыю завялі ў прыгожы пакой. На наступны дзень пасля снадання пайшла яна ў школу. Настаўнік папраціў расказаць пра сябе. Яна прадставілася і села за партай, якую паказаў ёй настаўнік. Пасля заняткаў дзяўчынка разам з сяброўкай Ні-

най, з якой пазнаёмілася на перапынку, ішлі дамоў. На дарозе пабачылі п'яных жулікаў, якія хацелі зрабіць ім крыўду. Тады з'явіўся Мішка і прагнаў п'яногаў. Дзяўчаты не ведалі як яму дзякаваць. Мішка сказаў, што хопіць яму ўсмешка Аліцыі. Раніцай, калі Аліцыя нічога не спадзявалася, пачула словы Ніны, з якіх вынікала, што Мішка ёй падабаецца. Аліцыя глыбока перажыла гэтую „навіну” і захварэла. Міхась, даведаўшыся пра ўсё, прыйшоў наведваць хворую. І сказаў тыя словы, ад якіх дзяўчына аздаравела. Мішка сказаў Аліцы: Кахаю цябе!

Эвеліна КАРЧЭЎСКАЯ „Мілена”

Ідэал з доўгімі нагамі

„Дзе чорт не зможа — там бабу пашле” — гаворыць народная прыказка. Ці сучасная дзяўчына, жанчына 2000 года, павінна ісці праз жыццё не аглядаючыся — ці пакорна і ветліва служыць іншым?

Жанчыны — пераможам! Мы не дазволім мужчынам цешыцца, смяяцца з нас. Хай сабе шукаюць сваіх ідэалаў: доўгія зграбныя ногі, тып — бландзінка з блакітнымі вачыма. Адзін мужчына сказаў мне, што яго каханая будзе стройная, прыгожая, інтэлігентная, культурная, вясёлая.

Апошняе не мае для яго значэння. У канцы — якая яго каханая? Дасканала. Кожны ведае, што такая жанчына не існуе. Шкада — пэўна з-за гэтага ён не спіць па начах.

Іншыя гавораць, што жанчына мае займацца мужам, дзяцямі і домам. А яе амбіцыі і здольнасці трэба адсуnúць на далейшы план. А што ж дзяўчаты. Іх жыццё без мужчын было б вельмі нудотнае і таму трэба ўмець з імі жыць і памятаць, „bo do tanga trzeba двојга”.

А. С., „Мілена”

Новы часопіс на Гайнаўшчыне

У палове лютага г.г. у рукі гайнаўчан трапіла новая газета „Гайнаўская панарама”. Штомесячнік выдае Гайнаўскі аддзел Беларускага саюза ў РП, пры фінансавай падтрымцы Цэнтра грамадзянскай адукацыі Польшча-Беларусь. Выходзіць ён на польскай і беларускай мовах і закранае грамадска-культурныя пытанні Гайнаўшчыны.

У Гайнаўцы выдаюць свае бюлетэні клубы радных, на Гайнаўшчыне выходзяць газеты, фінансаваныя самаўрадавымі бюджэтамі, але ўсе яны друкуюцца толькі на польскай мове. „Гайнаўская панарама” стала першым часопісам на Гайнаўшчыне, у якім можна будзе змяшчаць артыкулы на беларускай мове.

— Задума выдаваць газету на польскай і беларускай мовах паявілася раней, але не было сродкаў для яе рэалізацыі. Дзякуючы малым грантам Цэнтра грамадзянскай адукацыі змаглі мы ўзяцца за працу, — кажа галоўны рэдактар штомесячніка „Гайнаўская па-

нарама” Міхал Андрасюк. — Часта мы дзелім справы на польскія і беларускія, але гайнаўскія клопаты — беспрацоўе, гаспадарчы заняпад ці мясцовая культура неразлучныя, яны і польскія, і беларускія. Паколькі для большасці мова — гэта толькі інструмент паразумення, адкідаючы ўсялякія палітычныя прадуманасці, будзем змяшчаць артыкулы на дзвюх мовах, а пісаць будуць і беларусы, і палякі.

Выдавец пайнфармаваў, што газета не будзе сачыць за актуальнымі падзеямі і мясцовай палітыкай, але перад усім асвятляць балючыя грамадскія справы, гістарычныя падзеі Гайнаўшчыны, яе культурнае жыццё. Будуць прадстаўляцца цікавыя людзі, якія пакінулі свой след на Гайнаўскай зямлі. Гісторыя Гайнаўшчыны будзе паказвацца з боку беларускіх і польскіх аўтараў і будзе адведзена месца для польскай і беларускай прозы і паэзіі.

У прадвесным чорна-белым нумары „Гайнаўскай панарама” велічынёй у восем старонак змешчана два артыкулы Міхаса Андрасюка, фельетон „Жыць у Гайнаўцы”, у якім ён расказвае пра мінулае і сённяшні дзень на

жыллёвым рынку ў Гайнаўцы і рэпартаж „А Варкута засталася без пчол”, які прысвечаны вядомаму гайнаўскаму пчалюру Сцяпану Паленіку. Пётр Байко з Белавежы піша пра паляванні цара Мікалая II у Белавежскай пушчы. Аб мінулым піша былы настаўнік Вітальд Татарчык, а ў выдзеленай частцы „Гайнаўская паліца з літаратурай” надрукаваны вершы і проза Эдварда Ліпінскага, Міры Лукшы і Юстыны Грыцюк. Для тых, якія добра ведаюць гарадскія рэаліі прапануецца крыжаванка. Здымкі напамінаюць вядомыя месцы і постаці, заахвочваючы прачытаць матэрыялы.

— Не выдзяляем месца для артыкулаў па-беларуску, а іх лік будзе залежаць ад колькасці матэрыялаў, якія аўтары напішуць на беларускай мове, — заяўляе Міхал Андрасюк. — Калі артыкулы па-беларуску будуць цікавыя, будуць знаёміцца з беларускай мовай і польскамоўныя чытачы. У выпадку вялікай колькасці матэрыялу можам павялічыць аб’ём газеты з васьмі да дванаццаці старонак.

Бясplatную газету можна будзе атрымаць перад усім у культурных установах Гайнаўкі.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Panorama Hajnowska

Гайнаўская Панарама

Luty 2000 Hajnowka Pismo społeczno-kulturalne Ziemi Hajnowskiej Nr 0 (próbny)

Як маладыя бачаць прыроду

Войцех Пацэвіч і Ганна Рохвальд з АТАП на выстаўцы ў ГДК.

У Гайнаўскім доме культуры 19 лютага г.г. адбылося адкрыццё выстаўкі фатаграфій маладых фотааматараў „Прырода ў аб’ектыве”.

На пяцідзсяці здымках паказваюцца пушчанскія краявіды, мікрафатаграфіі з кветкамі і калосамі ці светлавыя эфекты, зафіксаваныя ў час усходу або

захаду сонца. Маладыя аўтары з Нараўкі Войцех Пацэвіч, Ежы Васільчык і Анна Матысюк — вучні сярэдніх школ, Катажына Бяляўская працуе інструктарам у Нараўчанскім ГОКу, а Шымон Татарчык — лясны працаўнік, жыхар Гайнаўкі. Пераважна большасць прац выканана на высокім узроўні. Звычайнага наведвальніка напэўна зацікавяць прыгажосць ракі Нараўкі, лугоў, лясных гушчароў ці бусліныя гнёзды.

Выстаўка арганізавалася дзякуючы намаганням інструктара пластыкі з ГДК Анны Тарасюк і Войцеха Пацэвіча з Нараўкі, які раней быў яе суарганізатарам у Нараўчанскім доме культуры, ды фінансавай падтрымцы спонсараў, сярод якіх галоўным з’яўляецца Агульнапольскае таварыства аховы птушак (сядзіба ў Гданьску). Гайнаўчане ведаюць ужо ранейшыя фатаграфіі вучня матуральнага класа Механічнага тэхнікума ў Гайнаўцы Войцеха Пацэвіча, які паказваўся раней у ГДК і ў Гарадской бібліятэцы. Яго здымкі на выстаўцы ў ГДК паказваюць, перад усім, захад сонца і пушчанскія края-

ды зробленыя каля Масева. Войцех пацаў фатаграфаванне ў сёмым класе Падставовай школы, а яго здымкі паказваліся ўжо на выстаўках у Бельску-Падляшскім, Беластоку і Любліне. На выстаўцы сакральныя помнікі ў Беластоку ён атрымаў вылучэнне, а ў час Агульнапольскай фотавыстаўкі дзяцей і моладзі, арганізаванай ў 1995 годзе ў Беластоку, заняў III месца. Апошнім часам робіць рэпартажы з культурных мерапрыемстваў, якія адбываюцца ў Нараўцы і фатаграфіі з жыцця мясцовых людзей. Самай цяжкай сваёй працай лічыць здымкі да буклета аб дыдактычнай сцэжцы каля Масева, калі майская духата і камары, як у трапічным клімаце, перашкаджалі фатаграфу.

— Самая вялікая радасць ад найлепшых фатаграфій, якія можна паказаць, — заяўляе Войцех Пацэвіч. — Для маладых самае важнае, каб было дзе выставіць свае працы, а павінны пра гэта клапаціцца дамы культуры.

Выстаўку ў ГДК можна глядзець да 17 сакавіка 2000 года.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Парк без тайнаў

„Усё аб Белавежскім нацыянальным парку” — гэтак называецца серыя буклетаў, якую выпусціў апошнім часам Белавежскі нацыянальны парк. Серыю састаўляе 6 кніжачак (фармат 12 x 20,5 см), у якіх прадстаўлены паасобныя аб’екты Парку і яго гербавы звер — зубр.

Дзве першыя кніжачкі паявіліся яшчэ ў 1998 г. Гэта „Scisły Rezerwat Przyrody” Багдана Ярашэвіча і Чэслава Аколава ды „Rezerwat Pokazowy Żubrów” Збігнева Красінскага. Выйшлі яны пры фінансавай дапамозе Нацыянальнага фонду аховы асяроддзя і воднай гаспадаркі

ў Варшаве. Чатыры апошнія буклеты пакінулі друкарню беластоцкага Orthdruk напрыканцы 1999 г. Яны выйшлі на сродкі „Кантракта для Белавежскай пушчы”. Гэта „Białowiecki Park Narodowy w pigułce” Чэслава Аколава, „Obręb Ochronny Nwoźna” Багдана Ярашэвіча, „Park Pałacowy” Амэліі Кавэцкай і „Zubruszcz imperator” Збігнева Красінскага.

Дзякуючы гэтаму ж „Кантракту” стала магчымым выдаць англійскую і нямецкую версіі ўсіх названых кніжачак, а ў выпадку „BPN w pigułce” — яшчэ і французскую. Тыраж польскамоўных версій па 5 тыс. экзэмпляраў для пяці выданняў і 10 тыс. экзэмпляраў для „BPN w pigułce”.

Кожны буклет налічвае 24 старонкі. Усе яны багата ілюстраваны здымкамі Гжэгажа Аколава, Аляксандра Болбата, Яна Валенціка, Паўла ван Галена, Владзімежа Енджаеўскага, Кароля Зуба, Амэліі Кавэцкай, Збігнева Красінскага, Анджэя Кэчынскага, Пётра Пуска, Томаса Стэфана і Паўла Фабіянскага. Графічна апрацаваў і малюнкі для буклетаў выканаў белавежскі графік Лех З. Навацкі.

Згаданая серыя безумоўна выпаўніць прагал у турыстычнай інфармацыі аб БНП. Шкада толькі, што надалей не хапае папулярнага даведніка аб усёй Белавежскай пушчы.

Пётр Байко

Цікавае супрацоўніцтва

Заснаванае пад канец мінулага года Таварыства „Гай” вядзе культурна-асветную дзейнасць у Гацьках і наваколлі. Да гэтай пары адбылося пяць сустрач членаў і прыхільнікаў Таварыства, тры з якіх праводзіліся супольна з Асяродкам сельскагаспадарчай кансультацыі з Бельска-Падляскага. У ходзе такіх спатканняў у першай частцы звычайна абмяркоўваюцца сельскагаспадарчыя пытанні, а ў другой — адбываецца прэзентацыя беларускай культуры. Шырэй пра дзейнасць Таварыства „Гай” напішам у наступным нумары.

(ВЛ)

Па слядах мінулага

Сувалкі

Вёска Сувалкі ўзнікла ў 80-я гады XVII ст. у паўночна-ўсходняй частцы Пярстунскай пушчы, над ракой Чорнай Ганьчай. Заснавальнікам вёскі быў кляштар ордэна камедулаў, які змяшчаўся на востраве на возеры Вігры (узнік ён у 1667 г.). Пасялілі яны ў Сувалках каланістаў з Мазоўша і Падляшша. У 1710 г. кароль Аўгуст II прысвоіў Сувалкам права на арганізаванне кірмашоў. Пяць гадоў пазней быў узведзены драўляны касцёл. Гарадскія правы Сувалкі атрымалі ў 1720 г., а ў гербе апынуліся патроны вігерскіх манахаў.

Сувалкі раскінуліся пры старым гасцінцы з Гродна цераз Сейны ў Каралевец. Пасля падзелаў Рэчы Паспалітай Сувалкі папалі пад прускае панаванне, а ў 1796 г. сталі дзяржаўнай уласнасцю. Пасля Тыльзіцкага міру 1807 г. Сувалкі ўвайшлі ў састаў Варшаўскага герцагства. Значэнне горада ўзрасло, калі стварылася Польскае каралеўства. Знаходжанне Сувалкаў на Ковенскім тракце стала прычынай устанавлення горада цэнтрам Аўгустаўскага ваяводства, якое ўзнікла ў 1816 г. У 1834 г. ваяводства было перайменаванае на Аўгустаўскую губерню, а Сувалкі далей засталіся яе цэнтрам. Гэта паспрыяла паскоранаму развіццю горада, які пад канец XIX ст. налічваў ужо 17 тысяч жыхароў.

У 1866-1915 гг. Сувалкі былі сталіцай Сувалскай губерні.

У губернскім архіве знаходзіліся дакументы, паводле якіх царква існавала пасля заснавання горада. У 1836 г. неабходным стала стварэнне ў Сувалках праваслаўнага прыхода, наколькі ў горадзе і наваколлі пражывалі праваслаўныя (а таксама стараверы, якія з'явіліся тут да 1780 г.).

У горадзе стаялі 19 і 20 стралковыя палкі і гранічная ахова, працавалі царскія чыноўнікі. Старанні аб пабудове царквы пачаліся ў 1837 г. Год пазней закладзены быў краевугольны камень, а ў 1840 г. храм Успення Прасвятой Дзевы Марыі (архітэктары Марконі і Тон) асвяцілі. Царква была пабудавана на сырм месцы і з-за празмернай вільгаці трэба было яе ў 1881 г. рамантаваць і праводзіць асушку сцен. Стары іканастас і крыжы з купалаў былі тады перададзены адной з вясковых цэркваў.

У 1863 г. прыход налічваў 329 праваслаўных, а ў 1869 г. — ужо 1 123 вернікаў. У 1889 г.

Успенская царква атрымала дзве іко-

Успенская царква ў Сувалках (не захавалася).

ны: Пакрова Божай Маці і Успення ПДМ, напісаныя пецябургскім жывапісцам Посцемскім. Іконы былі змешчаны ў дубовыя ківоты. У 1890 г. прыход урачыста адзначаў 50-годдзе будовы Успенскага сабора ў Сувалках.

Пры царкве з 1866 г. існаваў прытулак для дзяцей, у якім у 1895 г. знаходзілася 18 асоб. А ў 1896 г. адкрылася аднакласная царкоўная школа. У 1910 г. вучылася ў ёй 36 дзяцей.

У 1894 г. праведзены быў паўторны рамонт Успенскай царквы. Гэтым разам вырашана разбудаваць яе і павялічыць удвая. Да храма дабудавана была высокая званіца, а ўнутры ўстаноўлены быў трох'ярусны іканастас.

У 1900 г. Сувалкі налічвалі 22 700 жыхароў, а прычынай росту насельніцтва было знаходжанне тут вайсковых часцей. Пісалася тады, што за гарадской заставай „стаяць вялізныя казармы для войска, быццам бы асобны горад”.

Апрача саборнай і могільнакавай цэркваў у Сувалках былі яшчэ два гарнізонныя храмы і капліца ў гімназіі.

(заканчэнне будзе)

(арс)

Знішчаны помнік

Пры задбанай царкве Усекнавення галавы Іаана Хрысціцеля ў Шчытах-Дзенцялове, за парканам на ўзгорку стаіць барочная скульптура сярэднявечнага святога Іаана Непамука з Прагі. Абодва аб'екты з'яўляюцца помнікамі культуры.

Царква была ўзведзена ў 1785 г., праўдападобна на месцы меншага храма, уфундаванага Янам Клеменсам Браніцкім. У шчытоўскім храме, калісьці уніяцкім, знаходзяцца абразы, між іншым „Мадонна з дзіцём”, прыдворнага мастака Аўгуста Мірыса.

Скульптуру св. Іаана Непамука выканаў у 1758 г., па заказе Браніцкага, Ян Рэдлер. Пасля скасавання уніі католікі з Бельска ў 1840 годзе хацелі помнік са Шчытоў забраць. У выніку сутычкі паміж шчытоўцамі і бяльшчана-мі скульптура пацярпела: святы страціў руку і крыж, але застаўся ў Шчытах.

Сёння жыхары Шчытоў лічаць, што скульптура прадстаўляе св. Іаана Хрысціцеля. Толькі сын мясцовага настаяцеля ведае, што на п'едэстале стаіць не нябесны заступнік прыхода, а іншы святы Іаан. Калісьці адзін мясцовы муж-

Шумі Маріца,

Окровавэна,

Плачэ дэвіца

Лютю ранэна.

Марш-марш

Генераліс наш,

Раз-два-тры,

Напрэд воініцы.

І хто скажа: гэта мне незразумела. І ці не прайшоў бы мороз на скуры, калі б ансамбль „Мазоўша” загудзеў:

Bóg się rodzi, moc truchleje,

Pan z niebiosów obnażony.

Ogień krzepnie, blask ciemnieje,

Ma granice Nieskończony.

А я калісь, гадоў 40 таму, пачуў літоўскі хор „Айдас” („Рэха”). Тады ў філармоніі (100 спевакоў) гучалі мелодыі вельмі падобныя да праславянскіх. Ідэ-

чына перад святам „Галавасека” (11 верасня) аднаўляў помнік вапнай, але гэтага чалавека няма ўжо ў жывых.

Наконт рэстаўрацыі помніка св. Іаана Непамука звярнуўся я ў Ваяводскае аддзяленне Службы аховы помнікаў у Беластоку.

— Барочная скульптура з часоў Яна Клеменса Браніцкага, якая прадстаўляе св. Іаана Непамука, выкананая з пясчаніка, здаўна патрабуе рамонт, але дзеля гэтага неабходны грошы, — сказала інспектар Люцына Сталёнчык. — Помнік з'яўляецца ўласнасцю прыхода і ўладальнік мае абавязак дбаць пра стан аб'екта. На працягу чатырох гадоў рэстаўрыравалі мы барочныя іконы XVIII стагоддзя аўтарства Мірыса ў царкве ў Шчытах. Дзякуючы гэтаму выратавалі мы шэраг абразоў і такім чынам зрабілі падарак прыходу. Скульптура патрабуе грунтоўнай рэстаўрацыі, а не малявання яе вапнай. Неабходна папоўніць убыткі. Важна таксама, каб пра помнік задбалі самі жыхары Шчытоў.

Які будзе лёс скульптуры? Ніхто не ведае, бо ў Шчытах, як раней, так і цяпер ніхто не можа вырашыць гэтай справы.

Міхал Мінцэвіч

Фота аўтара

алам ёсць пачуць усё найлепшае, што створана было 5 000 народамі свету.

Аднак жа нельга некрытычна абагавтараць адну нацыю. Ці ж Аляксандр Пушкін не быў расіянінам? А ён пісаў:

Процай, нямтыя Россия,

Страна рабов, страна господ...

А як апісвалі Расію Някрасаў (1821-78), Салтыкоў-Шчадрын (1826-89) і Гогаль (1809-52)? Дык вось з-за такіх культурных прападае Беларусь.

Дзіўна, што хор з Вільні не заспяваў ніводнае песні па-літоўску. А вось хор а. Юрыя Шурбака кінуў Бразілію на калені, заспяваўшы там іхні гімн на партугальскай мове. У Польшчы хопіць людзей для стварэння хора „Міжнародная класіка” не горшага ад віленскага.

(оо)

Водзіць і піша

Мікалай Патэюк вядомы ў Белавежы перш за ўсё як экскурсавод і аўтар мясцовых казак. Яму ўжо амаль 77 гадоў, але ён яшчэ поўны энергіі — гэтак фізічнай, як і творчай. Спдар Мікалай паходзіць з маленькай вёскі Забагонне, што на ўскраіне Белавежскай пушчы. Лесніком у дзяржаўных лясах прапрацаваў ён 34 гады. У той жа час закончыў завочна Лясны тэхнікум у Белавежы. На пенсіі з 1983 г. Экскурсаводствам жа займаецца ад 1960 г. Водзіць польска-, нямецка- і рускамоўныя групы. У год абслугоўвае іх каля ста.

У зімовы час, каб не нудзіцца, займаецца літаратурнай творчасцю. Піша казкі і песні. Крыху іх апублікаваў у мясцовых часопісах. У 1988 г. выдаў сваю першую кніжачку п.з. „Lilia wodna z Puszczy Białowieskiej”, потым наступны зборнічак казак „Tam, gdzie szumi Puszcza Białowieska”. На злеме 1999 і 2000 гадоў паявіліся дзве чарговыя кніжачкі: „W Puszczy Białowieskiej i w Biełsku Podlaskim” і „Zapiski przewodnika białowieskiego”.

Першая кніжачка змяшчае 22 казкі, згуртаваныя ў два раздзелы: „Казкі са свету, які быў казкай” і „Казкі з сённяшняга свету”. На заканчэнне аўтар змясціў дзве песні пра Бельск-Падляшскі. Ёсць і аўтарскае пасляслоўе, у якім спдар Мікалай заклікае лепш выкарыстоўваць недаацэненыя турыстычныя козыры Бельска-Падляшскага.

„Запіскі” ў сваю чаргу змяшчаюць 16 кароткіх апавяданняў — у асноўным засяроджаных на тэмах белавежскага турызму. Другая частка кніжачкі змяшчае 17 турысцкіх песень, з якіх дзве напісаны на нямецкай мове. З уступу да гэтага выдання чытач падрабязна даведваецца пра жыццё аўтара.

Усе свае кніжачкі Мікалай Патэюк выдаў на ўласны кошт. Яны выйшлі невялікімі тыражамі. Зараз белавежскі творца падрыхтоўвае чарговую зборніку казак і песень. А напісаў іх дагэтуль, як сам сцвярджае, каля чатырох соцень.

Пётр Байко

Мовы хораў

Адгалоскі

Міхась Хмялеўскі (у „Ніве” н-р 6 ад 6 лютага 2000 г., с. 9) у артыкуле «„Руская класіка” ў Беластоку» напісаў: „Адчувалася, што беластачанам руская мова і руская песня блізкія сэрцу”. Рэч у тым, што духоўную праваслаўную музыку тварылі і расіяне, але ноты пісалі пад тэксты на старабалгарскай або царкоўнаславянскай мове. Славянскія мовы раздзяліліся толькі пасля III ст. Тады руская гутарка зусім не існавала, а яе літаратурная форма пачынаецца позна, бо ў XVIII ст. Таму ўсе славянскія мовы ў Беластоку больш-менш зразумелыя. Вось вам прыклад з новабалгарскай песні:

Засталіся ў Рагачове

Успамінае 92-гадовая Вольга БЕЛМУК з вёскі Ставішчы Чаромхаўскай гміны.

Нарадзілася я 16 лютага 1909 года на хутары Раманоўскім, што непадалёк Брэста. Старажылы гаварылі, што назва вёскі вывядзілася ад прозвішча пана Раманоўскага, які быццам бы з царскай сям'ёй Раманавых сваячыўся. У мяне было сем братоў і чатыры сястрыцы. Адна памерла. Засталіся: Міхал, Мікалай, Уладзімір, Павел, Аляксандр, Хведар, Сяргей, Сафія, Кацярына і Ганна. Я — самая малодшая.

Бацька наш, Хведар Мішчук, аб'ездчыкам працаваў. Гэта, як у нас зараз, ляснічы. Усціння гаспадаркай займалася. Татуль у лясніцтве сорак гадоў перапрацаваў. Адукаваным і паважанным чалавекам у наваколлі лічыўся. Гарэлка не піў. Папяросаў не курыў. Крыўды нікому не чыніў. Таму і шанавалі яго людзі. Дзяцей вывучыў.

Найстарэйшы брат, Міхал, афіцэрарм у царскай арміі служыў. Мікалай на пошце працаваў. Уладзімір удастоіўся гонару самому цару-бацюшку служыць. У дружыну аховы быў выбраны з шасцю іншымі здаравеннымі малойцамі. А які ў яго ўніформ быў! Усё, быццам з золата, мігацела ў сонцы.

Да 1910 года мы жылі на леснічоўцы Лясной стражы. У той час бацька купіў восем гектараў зямлі і пачаў будаваць дом. А што меў знаёмствы ў крузе чыноўнікаў, у час куплі выбраў сама лепшае поле.

Шыкарны дом збудавалі, затым сталоду і свіран для збожжа. Статак кароў трымалі і пару коней.

Летам краявід быў цудоўны каля нашай забудовы. Усё скрывалася ў зелены дрэў. А за полем рэчка працякала. Лукавінай дасягала ўгоддзяў за нашай сядзібай. Сюды летам прыязджалі салдаты з палігона, які знаходзіўся непадалёк Брэсцкай крэпасці.

Побач хутара Раманоўскага праходзіла шаша Брэст — Ковель. Рухлівая гэта была дарога як летам, так і ў зімовую пару.

У 1911 годзе мы згулялі першае вяселле. Бацькі выдалі за муж Сафію. Муж яе працаваў у Брэсце ў казначэйстве, у банку, значыцца. Наша сястрыца пакінула бацькоўскі дом і стала гарадской дамай.

У 1915 годзе, калі да Брэста падыходзіў нямецкі фронт, на хутар уварваліся казакі і загадалі выязджаць у Расію. Хто супраціўляўся, дык сілком выганялі.

Было гэта ў час жніва. Жыта жжатае стаяла на полі, а авёс дасяпаў.

Сабраліся і мы ў падарожжа ўсёй сям'ёй. Татуль прадаў аднаго каня, а другога запрог у калёсы. Паклалі на фурманку куфар з вопраткай, прадукты на дарогу. Прычэпілі пастронкі тры кароўкі да фургона, апошнія для войска здалі, і так адправіліся ў бежанства.

Не памятаю як доўга ехалі і праз якія мясцовасці. Непадалёк г. Рагачова прадалі мы каня з фурманкай. Чалавеку, які купіў сказалі, каб нас давёз у горад, а тады вернецца назад.

У Рагачове хацелі нас пагрузіць у вагоны з іншымі бежанцамі і адправіць у глыб Расіі. Аднак бацька закруціўся і адмовіўся ад далейшай паездкі цягніком. Так мы і засталіся ў горадзе. Незадоўга пасля гэтага бацька аформіўся на працу ў пункце для бежанцаў на пасадзе канторшчыка. Старэйшыя браты пачалі працаваць на кардоннай фабрыцы. У Рагачове працаваў яшчэ лесапільны камбінат. Калі старэйшыя браты сталі работнікамі, нас, малодшых, адправілі ў школу. Увесь год пазнавала я літары. Затым паступіла ў першы клас. Вучылася тры гады ў пачатковай школе. Горад Рагачоў знаходзіўся паміж Друццю і Дняпром. Быццам на рагу прытуліўся ў зелены паш і сенажаццяў (таму і Рагачовам

назвазі). А які прыгожы быў. Мураваныя будынкі. Чысценькія вуліцы. І вельмі ветлівыя людзі.

Калі мы ўпершыню прыехалі ў горад мясцовыя людзі нам нічога не шкадавалі. Перад Калядамі, напрыклад, ставілі на вуліцы кухні і варылі святочныя стравы. „Гэта для бежанцаў”, — гаварылі. Кожны еў колькі хацеў.

Вечарамі моладзь збіралася на вачоркі. Спявалі песні, арганізавалі танцы.

У час рэвалюцыі ўсё перамянілася. Пачаліся грабжыя і арышты. Настаў голод. Ніхто не ведаў, што прынясе рання. Бацька пачаў раздумваць над тым, каб вярнуцца дамоў. Пастараўся за дакументамі. Пашанцавала. У Раманоўскі вярталіся мы ў 1918 годзе. Хутар дашчэнтку быў спалены. Толькі адзінокія хаткі, раскінутыя на полі ў карчах, засталіся. Згарэла і наша забудова. Закватаравалі нас у будынку шасэйнай пошты. Дом быў мураваны, прызначаны для двух сем'яў. Жыў тут дзясятнік, а нашым суседам стала сям'я ляснічага.

Настаў цяжка для нас час. Трэба было ўсё нажываць нанова. А тут і эпідэмія тыфу ў вёсцы ўзнікла. Людзі цэлымі сем'ямі паміралі. Памёр і наш бацька.

Пасля яго смерці старэйшаму брату Паўлу далі працу ў лясніцтве (на месца бацькі). А паколькі не меў адпаведнай адукацыі, назначыўся не ляснічым, а гаёвым. Матуля хацела атрымаць пенсію па бацьку, але ёй сказалі: або атрымаеш пенсію і ўвольняць Паўла з работы, або ён будзе працаваць і не прызначым табе пенсіі. Яна згадзілася на другі варыянт.

У 1923 годзе Кацярына выйшла за муж у мястэчка Валынка. У 1928 годзе я пазнаёмілася са сваім шлюбным Аляксандрам Максімоком і таксама згулялі вяселле.

Жылі мы з мужам і ягонай матуляй на плябаніі ў Камяніцы-Жыравецкай. Аляксандр быў настаўнікам і пачаткова працаваў у роднай вёсцы Голя. Пры санацыйнай Польшчы не дазвалялася праваслаўным працаваць на казённых пасадах. Калі яго ўвольнілі, ён і змяніў прафесію на псаломшчыка. Пасля высяцілі яго на дыякана. Мы нажылі двое дзетак, Хведара і Валянціну.

Пасля дзесяцігадовага сужыцця памёр мой муж. На некалькі месяцаў раней пахавалі ў Камяніцы-Жыравецкай ягоную матулю. Я вырашыла вярнуцца ў Голю на гаспадарку мужа. У яго

было шэсць гектараў поля. Я наняла кватэру ў Афанасія Кучыца, бо ў хатцы пакойнага мужа жыў ягоны пляменнік. Каня не мелі свайго. Поле апрацоўвалі суседзі, а я для іх пазней адрабляла.

Пры саветах пазнаёмілася я з Якавам Белямуком. Ён быў жанаты. Працаваў у Варшаве. Жонка яго пачала сябе дрэнна паводзіць і яны разышліся. У 1941 годзе выйшла я другі раз замуж. Якаў быў будаўнічым спецыялістам, столярам. Меў падрыхтаваны матэрыял на дом. Разам яго ўжо будавалі.

Шыкарны дом выставілі. На ўсю вёску. Пазайздросціць толькі.

Сын мой (па першым мужу), Хведар, пачаткова вучыўся ў Голя, а пасля паступіў у адукацыйны ліцэй у Варшаву. Пасля двух гадоў закончыў сярэдняю школу выдатнікам. Яго накіравалі ў Маскоўскі інстытут. У час вучобы пазнаёміўся ён з дачкой дырэктара вучылішча. Хацеў там ажыніцца. Калі пасля пяцігадовай вучобы задумоўваўся над гэтай справай, атрымаў павестку, каб на працягу дваццаці чатырох гадзін пакінуць Маскву. Так і сталася.

Калі ў 1946 годзе граніца ўстанавілася па лініі Керзана, нам прапанавалі або астацца ў Голя, або пераехаць у Польшчу.

Наша супольная гаспадарка з Якавам Белямуком састаўляла каля дваццаці гектараў. Мелі сельскагаспадарчыя машыны. Таму баяліся мы, каб савецкая ўлада не палічыла нас кулакамі і не вывезла ў Сібір. Дамовіліся з Паўлінкай са Ставішчаў (так называлі тую жанчыну) абмяняцца маёмасцю. Мы пераехалі ў Ставішчы, а яна ў Голю, дзе быў ейны сваяк. Пасля стала нам вядома, што Паўлінка перанесла дом у Брэст-Адамкова, дзе па сённяшні дзень стаіць. Зямлю ў Голя забралі пад калгас. З Якавам Белямуком у мяне было трое дзетак. Два сыны-блізняты Пятро і Павел ды дачка Яўгенія.

Муж дачакаўся шчасліва пенсіі (да апошняга часу працаваў на чыгунцы). Памёр чатырнаццаць гадоў таму.

Сыны, Пятро і Павел, пажаніліся. Жывуць у Беластоку. Дзецям, таксама як іхні дзядуля, далі вышэйшую адукацыю. Некаторыя ўнукі пажаніліся.

Зараз у мяне шэсць унукаў і пяць праўнукаў. Нядаўна атрымала шмат пажаданняў з нагоды гадавіны дня нараджэння. Цешуся сваімі наследнікамі і ганаруся.

Запісаў Уладзімір СІДАРУК

Лістоў людзі пішуць мала

Той час, калі пісьманосец адпраўляўся ў аб'езд вёсак з двума сумкамі на ровары мінуў беззваротна. Сёння ўсю ношу можна змясціць у адным пакеце, а сродкам транспарту служыць яму найчасцей малалітражная машына. Цяпер у вёсках Арлянскай гміны пераважна жывуць пенсіянеры, якім ужо пару месяцаў пенсіі выплачвае банк, а не пісьманосцы. Лістоў людзі пішуць мала, за выключэннем калядных і велікодных святкаванняў, калі традыцыйна ўсе абменьваюцца віншавальнымі адкрыткамі. Штараз часцей людзі кантактуюцца між сабою тэлефанічна.

— Цяпер часта разношу розную рэкламу, — расказвае пісьманосец Сцяпан Кулік, жыхар Крывятыч. — Як людзі ўспрымаюць рэкламу? Парознаму. Адны абьякава, іншыя вераць, што выйграюць, ды заказваюць розныя тавары, а потым крыўдуць, што іх абманулі. Найчасцей разношу службовыя павесткі. Часта выконваю паліграфічныя заказы, напрыклад, аплываю ім рахункі за электраэнергію ці тэ-

лефон. Можна ў мяне купіць некаторыя тавары, напрыклад, папяросы, сціральныя парашкі...

Пачаткова Сцяпан Кулік ездзіў па вёсках на спартыўным ровары „Метэор”. Веласіпед вытрымаў 20 тысяч кіламетраў. Потым былі ў яго два іншыя ровары, матаролер, „малюх” і зноў спартыўны веласіпед. Кожны дзень пераадоўвае ён 28 кіламетраў.

— Ці праца пісьманосца бяспечная? — задумваецца Сцяпан Кулік. — Найбольш пагражаюць сабакі і супраць ім нашу балончык з газам. Маю пры сабе яшчэ гукавы сігнал. Адночы ўдалося мне прадухіліць напад на адзінокага чалавека, які жыў на калёні. Прыехаў я і бачу, што двое незнаёмых кінулася наўцёкі. Аказалася, што злачынцы спалохаліся і ўцяклі.

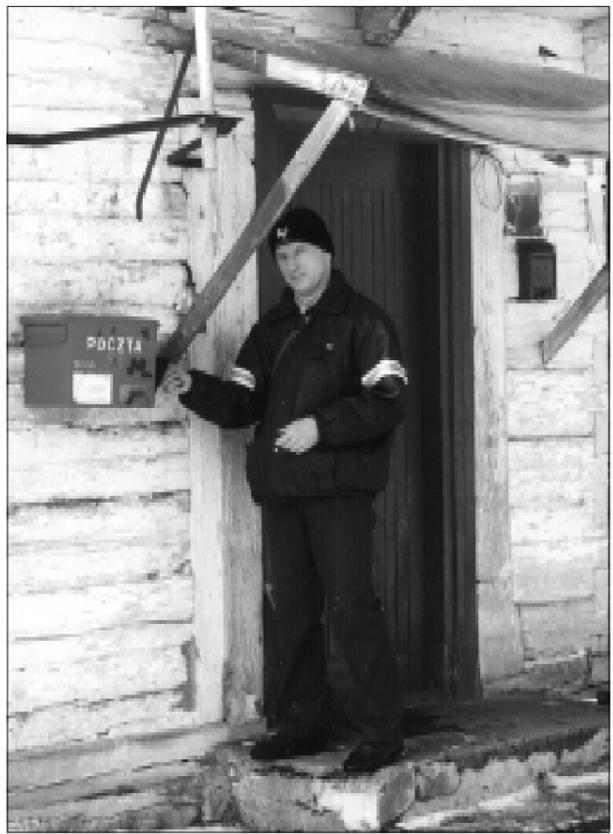
Па вёсках вісяць паштовыя скрынкі. Ці яны яшчэ некаму патрэбны?

— Павінны яны служыць жыхарам, — тлумачыць пісьманосец. — Я рэгулярна правяраю скрынкі, бо нас таксама кантраляюць. Напрыклад, кантра-

лёр кідае карэспандэнцыю ў вёсцы і потым правярае, калі яна дайшла да адрасата. Здраецца, што дзёцюкі запіхваюць у скрынку розныя прадметы, сыплюць попел і такім чынам нішчаць карэспандэнцыю. На шчасце такія выпадкі здараюцца вельмі рэдка.

Вандалы здараюцца не толькі ў аддаленых вёсках, але нават пад акном паштовага аддзялення. Пад канец мінулага лета з-пад будынка пошты ў Орлі нехта „зняў” замацаваную шрубамі да металічнага стаўба скрынку. Паліцыя злодзея не злавіла. Экіпа рабочых з Бельска паўдня замацоўвала новую скрынку. Можна спадзявацца, што замацавалі яе сапраўды моцна, бо вісіць яна яшчэ і сёння.

Міхал МІНЦЭВІЧ

Сцяпан Кулік ля скрынкі ў Шчытах-Дзецялове.

Баяліся рынку

Калі ў нашай дзяржаве пачала ўзнікаць рыначная эканоміка, людзі па вёсках з трывогай думалі як ім далей жыць. У гэты час пачалі ліквідаваць Гмінныя кааператывы (ГСы), сталі закрываць нерэнтабельныя вясковыя магазіны. Зачынілі краму і ў Бялах, а сялянам давялося ездзіць за пакупкамі 4 км у Трасцянку.

Аднак са спыненнем працы магазінаў па вёсках сталі ездзіць аўталаўкі з харчовымі прадуктамі. У Бялах краму ўзяў у арэнду бізнесмен з Беластока, але хутка абанкруціўся. Потым гандаль прабаваў аднавіць Беластоцкі кааператыву інвалідаў „Падляшша”. Спачатку ўсе радаваліся, бо на месцы можна было купіць і прадукты, і гарэлку, аднак з-за нерэнтабельнасці краму ўсё ж да-

вялося закрыць. Затое ў вёску зачасцілі аўтакрамы. Цяпер на працягу тыдня вёску наведвае дзесяць прадуктовых аўталавак. Часам з’яўляецца аўтамабіль з рыбай, абуткам, а нават вопраткай.

Вяскоўцы перасталі баяцца рынку. Зараз не трэба ім ездзіць у горад або ў суседняе мястэчка за таварамі. Усё можна купіць на месцы. Былі б толькі грошы! А тых у сялян і вясковых пенсіянераў малавата. Таму вялікім поспехам карыстаюцца танныя тавары ад чаўнакоў з-за ўсходняй мяжы, перш за ўсё папярсы (напрыклад, пачка „Кос-маса” за 1,50 зл.) і гарэлка (паўлітра брэндзі за 10 зл. ці спірту — за 20 зл.).

Цяпер сяляне клапоцяцца адкуль здабыць грошы, бо гаспадару няма дзе прадаць сваёй прадукцыі, а нават калі купец знойдзеца, то прапануе вельмі нізкую цану.

Мікалай Лук’янюк

ВЕР — НЕ ВЕР

Астроне дарагі! Думалі мы, думалі і рапылі напісаць табе. Што чакае нас — мяне і маю сяброўку, з якой мы разам працуем і выконваем такую самую працу.

Страшна нам стала, калі аднойчы, прыйшоўшы на работу, мы абмяняліся снамі, якія прысніліся нам у тую самую ноч — з няздзелі на панядзелак, 20 лютага.

Вось мой сон. Ён кароценькі. Не ведаю, дзе знаходжуся, нікога і нічога не бачу. Сціснула я сквіцы і адчула, што адзін зуб з левага боку ніжняй сквіцы неяк угінаецца. І тут я бачу, як у люстры, гэты зуб. Ён не з косці, а з парашку нейкага шэрага колеру. Сядзіць ён у дзясне, як і іншыя зубы, але я занепакоілася і стала мне сумна, што ён не ўтрымаецца, выпадзе, бо ж я ведаю, што ён з парашку.

Расказала я свой сон сяброўцы, а яна моцна здзівілася, бо кажа, што і ёй у тую ж ноч зусім падобнае снілася, пачала расказваць: „Трымаю я ў руках зуб (адзінка верхняя). Ні то мой, ні то не мой ён. Хаця зуб вельмі знішчаны, але ніякага прыкрага паху ані крыві няма. Я здзіўляюся, што ў сярэдзіне ў ім парашок, падобны на какава.

МАРЫСЯ, ГЕНЯ

Дасягненні ліцэістаў

У Бельскім беларускім ліцэі вучыцца 489 хлопцаў і дзяўчат. Ліцэісты маюць магчымасць займацца ў шматлікіх гуртках зацікаўленняў. З 1995 года пры ліцэі працуе вучнёўскі спартыўны клуб, якім апыаецца Уладзімір Баравік. У мінулым годзе клуб заняў ІІІ месца ў Чэмпіянаце цэнтральна-ўсходняга макрарэгіёна па лёгкай атлетыцы. Маладыя спартсмены прымалі ўдзел у агульнапольскіх спаборніцтвах. Галоўныя дасягненні 1999 года гэта: сярэбраныя медалі ў кіданні дыскам

і яздзе на інваліднай калясцы, заваяваныя ў час Чэмпіянату Польшчы інвалідаў, а таксама ІІ месца на Агульнапольскім турніры праваслаўнай моладзі па баскетболе. Клуб у асноўным існуе дзякуючы падтрымцы спонсараў.

Апрача спартыўных былі таксама перамогі на прадметных алімпіадах. Ліцэй ганарыцца 7 алімпійцамі па беларускай мове, 2 — па рускай мове і 2 — па біялогіі.

АСТРОН

Юныя тэнісісты

У Нараўцы адбыўся турнір настольнага тэніса для вучняў Нараўчанскай гміны. Сярод школьнікаў наймалодшых класаў пераможцамі сталі: Данель Грыц, Дар’юш Матула і Каміль Стульгіс — усе яны з Нараўкі.

Сярод вучняў V-VI класаў найлепш ся-

бе зарэкамендавалі Лукаш Хлябіч з Пачатковай школы ў Нараўцы ды Крыстыян Кардаш з ПШ у Старым Ляўкове.

З вучняў VII-VIII класаў перамаглі: Адрьян Бандарук з ПШ у Старым Ляўкове, Войцех Вішнеўскі з ПШ у Нараўцы і Павел Балтрамюк з ПШ у Старым Ляўкове.

(гай)

Паспяхова ігралі белгімназісты

Гайнаўскія белгімназісты з настаўнікам Раманам Данілюком.

На працягу снежня 1999 года і студзеня 2000 года адбыліся спаборніцтвы гімназістаў за чэмпіянат Гайнаўскага павета і першынство сярод паўднёвых паветаў Падляскага ваяводства па баскетболе і валеіболе.

Спаборніцтвы гімназістаў Гайнаўскага павета праходзілі ў новых спартыўных залах Белліцэя і Падставовай школы н-р 6 у Гайнаўцы, у якіх найлепшыя ўмовы арганізаваць спартыўныя мерапрыемствы. Хлопцы з белгімназіі сталі чэмпіёнамі Гайнаўскага павета як па валеіболе, так і па баскетболе. За пераможцамі апынуліся баскетбалісты з Гімназіяў н-р 1, н-р 2, валеібалісты з Гімназіяў н-р 2 і Белакежскай гімназіі. Дзяўчаты змагаліся толькі па баскетболе — перамаглі вучаніцы з Гімназіяў н-р 1, а крыху горш зайгралі белгімназісткі і вучаніцы з Гімназіяў н-р 2.

Моладзь, якая перамагла ў сваіх паветах (Беластоцкім, Бельскім, Гайнаўскім, Сямятыцкім, Высока-Мазавецкім) спаткалася ў гімнастычных залах Гайнаўскага белліцэя, Падставовых школ н-р 3 і н-р 1 у Бельску-Падляшскім, каб змагацца за ўдзел у ваявод-

скім чэмпіянаце па баскетболе і валеіболе. Пераможцамі сярод хлопцаў сталі белгімназісты бельскай „тройкі” (баскетбол) і Гімназіяў н-р 2 з Бельска (валеібол). Гімназісты з Гайнаўскага белліцэя (баскетбол) і з Супраслі (валеібол) занялі другія месцы. На трэція заслужылі вучні з Гімназіяў н-р 1 у Бельску-Падляшскім (баскетбол) і гайнаўскія белгімназісты (валеібол). Дзяўчаты спаборнічалі толькі па баскетболе, а перамаглі вучні з Лапаў, на другім месцы былі белгімназісткі з Гайнаўкі, а на трэцім апынуліся вучні з Гімназіяў н-р 1 у Бельску.

Усебакова свае здольнасці і ўмеласці паказалі гайнаўскія белгімназісты (глядзі здымак — Данель Сачко, Павел Шарэйка, Крыстыян Якубоўскі, Адрьян Давідзюк і Рыгорка Шпаковіч), якія разам з іншымі школьнымі сябрамі сталі пераможцамі ў спаборніцтвах па баскетболе і валеіболе ў Гайнаўскім павеце. Іх апекуны Ірэна Грыгарук і Раман Данілюк радуецца, што ёсць пераемцы спартыўных традыцый белліцэя.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Безгаспадарны прыпынак

Пры ўездзе ў Орлю на вуліцы Бельскай стаіць нападзіраўны аўтобусны прыпынак. У снежні мінулага года вандалы падлажылі ўзрыўчатку і моцна яго пашкодзілі. І хаця ад здарэння мінае ўжо трэці месяц, прыпынак ніхто не рамантуе.

У Гміннай управе, якая пабудавала прыпынак больш за дзесяць гадоў таму, лічаць, што рамонт павінна правесці транспартнае прадпрыемства ПКС. Чыноўнікі нават не адзначылі ўзарвання прыпынка. У ПКС у Беластоку таксама ніхто не збіраецца рамантаваць прыпынак у Орлі.

— Прыпынак не наш. Нашы ў ім толькі эмблема фірмы і расклад язды аўтобусаў, — сцвярджае Кшыштаф Кузняцоў, спецыяліст па справах маркетынгу. — Паводле законаў, з 1995 года прыпынкі з’яўляюцца маёмасцю гміны і за іх утрыманне адказваюць толькі і выключна гмінныя ўлады.

Нападзіраўны прыпынак нерве жыхароў Орлі. Здзіўляе іх абьяквасць гмінных чыноўнікаў, якія самі карыстаюцца гэтым прыпынкам.

(лч)

Сімпа тычныя прадаўшчыцы

У Нараўчанскай гміне падвялі вынікі конкурсу на найбольш сімпатычную прадаўшчыцу, арганізаванага рэдакцыяй мясцовага часопіса „Над Нараўкай” ды Гмінным асяродкам культуры (ГЭК) у Нараўцы. Удзельнічалі ў ім прадаўшчыцы прыватных і ГСайскіх крамаў.

Званне „Найсімпа тычнай жанчыны за прылаўкам крамы Нараўка ’99” завая-

валі: Галіна Ярмоцік, Аліна Ставіцкая і Галіна Кот (усе яны з прыватных крамаў) ды Крыстына Кіслая і Марыя Цепалеўская з крамаў Гміннай спудзельні (ГС). Жыхары вёскі Альхоўка найсімпа тычнай прадаўшчыцай выбралі Ірэну Грондзель, якая працуе ў тамашняй краме нараўчанскай ГС.

(гай)

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Ніва”.

Старшыня: Яўген Мірановіч.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2,

ul. Zamenhofska 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.

Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niwa>

E-mail: niwa@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Mini-

sterstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Галоўны рэдактар: Віталь Луба.

Сакратар рэдакцыі: Аляксандр Максі-

мюк.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-

Свярубская.

Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляк-

сандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свя-

рубская, Міраслава Лукша, Аляксей

Мароз, Ада Чачуга.

Канцэлярыя: Галіна Рамашка.

Камп’ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая,

Марыя Федарук.

Друкарня: „Orthdruk”, ul. Składowa 9,

Białystok.

Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca.

Zastrzega sobie również prawo skracania

i opracowania redakcyjnego tekstów nie

zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie

ponosi odpowiedzialności.

Prenumerata: 1. Termin wpłat na prenume-

ratę na II kwartał 2000 r. upływa 5 marca

2000 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

na terenie woj. podlaskiego i oddziały

„Ruch” na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na II kwartał 2000 r.

wynosi 19,50 zł.

3. Cena prenumeraty z wysyłką za grani-

cę pocztą zwykłą — 84,00; pocztą lotniczą

Europa — 96,00; Ameryka Płn., Płd., Środk.,

Afryka, Azja, Australia — 120,00. Wpłaty

przyjmuje „RUCH” S.A. Oddział Krajowej

Dystrybucji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958

Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Oddział

Warszawa 11101053-16551-2700-1-67.

4. Prenumeratę można zamówić w redak-

cji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wy-

nosi 2,70 zł, a kwartalnie — 35,10 zł; z wy-

syłką za granicę pocztą zwykłą — 3,60

(kwartalnie — 46,80), pocztą lotniczą: Eu-

ropa — 4,20 (54,60), Ameryka Płn., Afryka

— 4,90 (63,70), Ameryka Płd., Środk., Az-

ja — 5,60 (72,80), Australia — 6,30 (81,90).

Wpłaty przyjmuje Rada Programowa Tygod-

nika „Niwa”, Białystok, ul. Zamenhofska 27,

nr konta PBK S.A., I Oddział Białystok,

11101154-207917-2700-1-65.

Ніўка

— А мне, уласна кажучы, цікавей, што на гэты конт думае пасол Сычэўскі.

„Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

— Здароў, сябра! Што ў цябе новага?
— Жонка мне здрадзіла.
— Я пытаю, што ў цябе новага!

— Абследаваю вас, абследаваю, ды не магу выявіць прычыны вашай хваробы, — гаворыць урач пацыенту. — Думаю, што гэта ад гарэлкі...

— То мо я прыйду тады, калі пан доктар выцверазее...

Сужонства выбралася ў кіно. Падчас сеанса жонка штурхае мужа:

— Пабач, гэты мужчына побач мяне спіць.

— Ну і што? Ці гэта прычына, каб і мяне будзіць?..

Да лекара прыходзіць сужонства. Лекар абследаваў мужчыну і гаворыць:

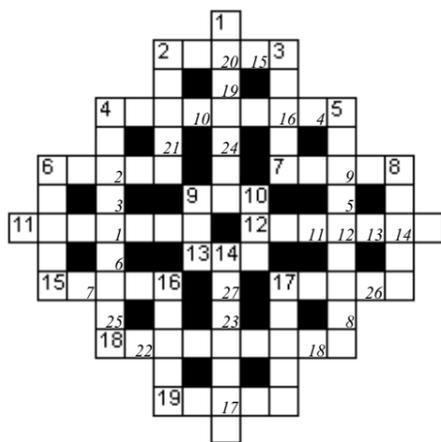
— У вас расстройтва нерваў; вам патрэбны спакой.

— А не гаварыла я?! Я яму штодзень сотню разоў гэта тлумачу.

— Чаму не ратавалі вы жонку? — пытае суддзя ўдаўца.

— Я не думаў, што яна ў небяспецы, бо крычала так сама як дома, калі я вяртаўся пасля выплаты.

Крыжаванка

Гарызантальна: 2. асоба, блізкая па паходжанню, 4. Пётр, расійскі анархіст і географ (1842-1921), 6. куча снегу, намецена ветрам, 7. пацеркі або грыбы на нітцы, 9. прыбор для вымярэння хуткасці руху судна, 11. Гульельма, італьянскі радыёканструктар (1874-1937), 12. абрэзак лыка, 13. 91,44 см, 15. контур, 17. вырабленая мяккая і тонкая ворсавая шкура з аксамітнай паверхняй, 18. сярэдневяковы воін, узброены мячом, 19. вялікая металічная пасудзіна.

Вертыкальна: 1. невялікая калода, 2. металічная паласа, якая служыць руч-

кай у сундуках, 3. ахоўная абалонка, у якой вусень ператвараецца ў кукалку, 4. сярэдневяковы мангольскі горад заснаваны ў 1220 годзе Чынгісханам, 5. невядомы чалавек, 6. рад невялікіх гор, 8. федэральная тэрыторыя на поўначы Бразіліі, 9. жонка Якава, 10. першы сын Якава і Зелфы, 14. памяшканне пры царкве, у якім захоўваюцца рызы і царкоўныя рэчы, 16. невялікі бакавы адростак ад ствала дрэва, 17. нарыхтоўка ежы ў запас у салёным раствору.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літары з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя рашэнні, будуць разыграныя кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 5 нумара

Гарызантальна: гуана, кругагляд, банда, турак, ЗША, насенне, спажава, Ява, Аракс, дэбют, скальпель, блыха.

Вертыкальна: таварыш, груды, аплот, канферанс, дырыжабль, брама, ківот, Зяя, аса, вільчык, скарб, Дзева.

Рашэнне: **Калі лахудра, то не паможа і пудра.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Міхалу Байко** з Беластока і **Мікалаю Сазановічу** з Навін-Вялікіх.

Куды віруем?

У парнаграфію

У гарадах з гукам сыплюцца „шклянныя” дамы, у трушчобах бясшумна замярзаюць бомжы, вымірае вёска, расце армія беспрацоўных, карупцыя точыць дзяржаву — усе даюць, усе бяруць. А над Сеймам лунае здань Фаласа.

Матэрыя дэбатаў не новая, з сеймавай гісторыяй: „Prezentacja organów rządowych w trakcie stosunku”. На затрыбунным экране эратычны канал. Знямоглыя ў эмоцыях паслы таўкуць у грахоўнай ступе губную пену. Ужо вызначылі грахоўнасць палавых органаў. Найперш падзялілі „інструмент”, які заўсёды носяць з сабою, на дзве катэгорыі: „мяккія” і „цвёрдыя”. Паколькі пераважылі лысыя імпатэнты, чупрыністая меншасць пагадзілася аднесці „мяккія” ў разрад безграхоўных. Бой успыхнуў за „цвёрдыя”. Імпатэнты аб’явілі гэты гатунак ачагам парнаграфіі і патрабавалі суровага пакарання: 10 гадоў турмы за самое выяўленне „цвёрдасці”.

У спрэчках выступілі:

Я. Нямцэвіч (віцэ-міністр справядлівасці): — Нідзе яшчэ ў Еўропе, а мо і на свеце, няма такога вобразнага паняцця парнаграфіі. Мы апырэдзілі Еўропу! Толькі трэба завастрыць форму, каб суддзі ў час працэсу не рагаталі.

С. Іваніцкі (AWS): — Пытанне да прэм’ера. Ці становішча пана міністра Нямцэвіча з’яўляецца становішчам міністра справядлівасці?

Е. Бузэк: — Гэта становішча Міністэрства справядлівасці.

З. Пупа (AWS): — Ваюем за Польшчу! Хай пан прэм’ер не ўхіляецца ад такой важнай справы. Хай пан прэм’ер скажа, ці пан за парнаграфію ці супраць?

Э. Вэндэ (UW): — Прашу прабаачэння, гэта дурдом!

Маршалак: — Пытанне не на тэму.

А. Бэнткоўскі (PSL) ставіць пытанне на тэму: — Калі селянін асемьяне казу, гэта парнаграфія ці навуковы эксперымент?

Маршалак: — *Proszę o zachowanie powagi.*

Я. Сасноўская (SLD): — Пара канчаць далікатныя навуковыя разважання. Калі пачнем караць за калектыўны гвалт, а не за „цвёрдыя” карцінкі?

Дэбаты накіраваліся на імпатэнцыю Міністэрства справядлівасці. Цікава, чым закончыцца вайна з Фаласам? Дык сам белы папа прыхільнік гэтага бога. Усё заахвочвае да цялеснага кантачання.

Мая прапанова: трэба пачынаць з сябе, спадары засядацелі. Выдаць загад сеймавай стражы: — Упуськаць у Сейм толькі „мяккачленных”, „цвёрдаінструментных” — у астрог!

Застаецца нявырашанай юрыдычная загвадка: колькі гадоў атрымае зламыснік за парнаграфію з законнай жонкай?

Але гэта ляпнуў я без канкрэтнага адрасу. **Сідар МАКАЦЁР**

З жыцця беластоцкіх хронікаў

— ... Я, брат... за табою, хоць у пекла! Няма, няма ў свеце цяпер праўды ды справядлівасці, нідзе яе не знойдзеш! А сапраўднае мужчынскае братэрства — дзе яго шукаць!.. Хіба што толькі мы... Эх, браток, сябра мой найдаражэйшы! Хай цябе яшчэ раз папалую! Я за цябе, брат, апошняю кашулю аддам! І крыві не пашкадую! Хай знаюць, як Антоса або Ваціка зачэпляць! Хай каторы хоць кране! Ейбогу! — біўся ў свае грудзі Вацік Падбельскі і шчыра прыгортваў да сябе Антоса Заморскага, а той кланіўся да яго больш ужо па інерцыі, але шчыра і з сяброўскім адданнем.

Адны яны сёння засталіся на пляцы бою. Во, якія ў іх моцныя галовы — усіх перапіль, і ні дождж ім нястрашны, ні спёка! Ну, можна і ў кватэры, Антосевай, пабалаваць, ад таго часу, як ягоная Адэльця вярнулася з сынам да бацькоў. Тая Адэльця такая бестыя была! Антосю ягоная кабета ўсю касу загадвала аддаваць, а потым мусіў прасіцца мужык пару грошаў на папяроску! А цяпер то і „куранёўка” яму скончылася, не было б з чаго прасіць. А да працы ўжо не гоняць „блакітных птахуў”, як калісьці, ды і працы тое няма. Дэмакратыя ў нас — хочаш, жыві, хочаш — не. А грош знайсціся мусіць, каб хоць за тую хату заплаціць, бо ж вываліць на брук цябе самога разам з манаткамі. Наняў тады вялікі пакой Антось тром студэнткам, сам у маленькім гнездзіцца, і хоць за хату заплаціць мае з чаго, і ў хаце прыбраная, не то, што зусім бабскай рукі не відна. А цяпер вось нядаўна парабіў пры разгрузцы тавару ў „прывацяжа” разам з „рускімі”...

Засталося ў Антоса 20 злоты. Ёсць хата, ёсць „шкло”... Ды парожняе. І бабы няма. Не скажам усё ж, браткове, што ў Антоса Заморскага з былых бунтарскіх маладых мараў пра збаўленне свету адно толькі засталася... Але тое шкло, чорт яго вазьмі, пустое! Шклянкі, чаркі, слоічкі з-пад гарчыцы, бутэлька пад сталом. Але ж „каса” яшчэ ёсць, тыя 20 новыя зэтэлы, за тую работу, што нарваўся быў на разгрузцы. Цэлыя 20 злоты ў адной паперцы!

— Ідзі, браток, чуеш, у краму, купі добрае віно, — працягнуў свой скарб Антось Ваціку.

— Ты што-о-о?! То ж у „рускіх” ведаш што і колькі за такія грошы можна набыць?!

— Дазволім, брат, час правесці культурна. Мо нават якую пажондную паненку запросім...

Тут і паненка нарвалася — Гэлька з другой лесвічнай клеткі. Мо не такая пажондная, але пачцівая. Таксама апошняю кашулю пакласці можа на алтар сяброўства.

— Гэлька мі се падоба, ажэне сень з Гэльком, Гэлька сама така мала, леч ма... душэ вельком! — заспяваў Вацік уцешаны.

Гэлька ахвяравалася збегачь у краму па віно. Праз хвілін дваццаць прамчалася, а ў яе доўгіх кішэнях боўталіся два зялёныя бутлі.

— Што так доўга насілася? А дзе рэшта? — пацікавіўся Антось, паглядзеўшы на цану віна.

— Праўда, рэшты мне не выдала, аж 2 злоты! — спахапілася жанчына.

— Ну, вырву іх гадаўцы з горла! Навучыліся ашуківаць у белы дзень! — зароў Антось і папёр у манапольку. А там напаў на прадаўшчыцу: — Абдурыва маю сяброўку! Аддавай два злоты! Віно купляла яна, дзве бутэлек, толькі што! Разарву як жабу!..

— Ці-і-ха-а! Не палохай кліентаў! На два злоты і пайшоў прэч! — прасіпела злосная прадаўчыца і сунула яму ў далонь манету.

Купіў Антось па дарозе дадому за тыя два злоты ў перакупшчыцы пад крамай пачку „рускіх” папяросаў і вярнуўся ў хату. Добрыя сябры не пачыналі заставацца без гаспадара.

— Во, наце, курыце. Вырваў заразе з горла тыя грошы, раз-два! А то навучыліся абдурваць прыстойных кліентаў! Не жарты — паўдаляра! А чаму ты тады так доўга таўклася, Гэльця, па тое віно? Я ж справіўся ў пяць хвілін. Мо чарга была?

— А што, ужо яе не было? За мною стаяла было чалавек з сорака у гарэлачна-вінным адзеле спажавецкай крамы...

— То ты не ў манапольцы тое віно купляла?! **Вандал АРЛЯНСКІ**